

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์**

การค้นคว้าอิสระ

ของ

ปณิศา คอนัน

**เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**

พฤศจิกายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

**PEOPLE'S PARTICIPATION IN MAKING LOCAL DEVELOPMENT
PLANS OF UDOMTHAM SUB-DISTRICT MUNICIPALITY IN
KRASANG DISTRICT, BURIRAM PROVINCE**

Panida Kon-ngan

**An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration Program in Public Administration**

November 2012

Copyright of Buriram Rajabhat University

ชื่อเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล
ตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้วิจัย ปณิศา คอนงัน

ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

รองศาสตราจารย์ประชัน ตะเนวัน

ที่ปรึกษาหลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประกิจ จันทะเคียน

ที่ปรึกษาร่วม

ปริญญา รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชา

รัฐประศาสนศาสตร์

สถานศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปีที่พิมพ์

2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามและประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ลักษณะ คือ แบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ และแบบ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.8132 สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า:

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามประเมินผล ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ จัดสรรงบประมาณในการจัดทำแผนให้มากขึ้น รองลงมาคือ ขอให้ดำเนินการแล้วเสร็จทุกโครงการที่ได้นำเสนอบรรจุเข้าแผนพัฒนา และขอให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ตามลำดับ

TITLE People's Participation in Making Local Development Plans of Udomtham Subdistrict Municipality in Krasang District, Buriram Province

AUTHOR Panita Khon-ngun

INDEPENDENT STUDY ADVISORS

	Associate Professor Prajan Kanawan	Major Advisor
	Assistant Professor Prakrit Chan takian	Co-advisor

DEGREE Master of Public Administration **MAJOR** Public Administration

SCHOOL Buriram Rajabhat University **YEAR** 2012

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the people's participation in making local development plans of Udomtham Subdistrict Municipality in Krasang District, Buriram Province in 3 aspects: preparation, operation, and following-up and evaluation. The samples were 383 people, selected through the Table of Taro Yamane with the confidence at 95.5 % error at $\pm 5 \%$, and simple random sampling, respectively. The research instrument used for collecting the data was a 3-part questionnaire, including checklist, 6-rating scale, and open-ended form with its reliability at 0.8132. The statistics used for analyzing the collected data were percentage, mean, and standard deviation. The findings were as follows:

1. The people's participation in making local development plans of Udomtham Subdistrict Municipality in Krasang District, Buriram Province as a whole was at a low level. When considering at each aspect, it was found that the preparation was at a moderate level; whereas, the rest aspects were at low levels. The rankings from the highest to the lowest mean scores were preparation, operation, and followings up and evaluation, respectively.
2. The additional opinions and suggestions with the highest percentages were that the budget should be more allocated budget in making plans, followed by all assigned projects in the development plans should be completed, and the operation should be transparent, and fair, respectively.

ประกาศคุณูปการ

การค้นคว้าอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงโดยได้รับความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประจักษ์ คณะวัน ประธานกรรมการควบคุมการค้นคว้าอิสระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจักษ์ จันตะเทียน กรรมการควบคุมการค้นคว้าอิสระ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความเมตตาตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์ตรงประเด็นที่ศึกษามากยิ่งขึ้น ด้วยความเอาใจใส่ ตลอดระยะเวลาในจัดทำ การค้นคว้าอิสระ จนทำให้การค้นคว้าอิสระมีความสมบูรณ์ทุกขั้นตอน ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่เอื้ออำนวย และประสานงานในการจัดทำ การค้นคว้าอิสระเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่านคือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นวมินทร์ ประชานันท์ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดร.กระพันธ์ ศรีงาน รองคณบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และนายวัชรินทร์ แอมปรัชญา ปลัดเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือและแก้ไขเครื่องมือสำหรับการวิจัยรวมทั้งการสนับสนุนในทุกด้าน ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรีตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่อนุญาตให้ทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือสำหรับการวิจัยประชาชนทุกคนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้มีส่วนให้การสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยตลอดระยะเวลาในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ นายกเทศมนตรีตำบลอุดมธรรม ปลัดเทศบาลตำบลอุดมธรรม และ รองปลัดเทศบาลตำบลอุดมธรรม ที่ส่งเสริมพิจารณาให้ทุนการศึกษาและสนับสนุน การเข้ารับการศึกษาคือ ขอขอบพระคุณ ประธานชุมชน กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม จนสำเร็จลุล่วงตลอดปีการศึกษา และขอขอบพระคุณ ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ท่านที่ได้เสียสละเวลาตอบแบบสอบถามการวิจัยและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณพ่อหวัน คุณแม่ทอง วระบุตร รวมทั้งพี่ ๆ ทุกคน สามเณรและลูก ที่ให้การสนับสนุน ส่งเสริม รวมทั้งเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยด้วยดีในทุก ๆ ด้านตลอดมา

ประโยชน์และคุณค่าอันพึงได้จากการค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พระคุณ แม่บิดา มารดา บวรพจารย์ คณาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่อบรมสั่งสอนให้เกิดสติปัญญา ความรู้และวิชาชีพ ตลอดจนถึงนำคุณธรรมในการดำเนินชีวิตแก่ผู้วิจัย

ปณิดา คอนงัน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	21
การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล.....	23
ระเบียบของกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548.....	36
การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น.....	47
บริบทของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์.....	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	65
3 วิธีดำเนินการวิจัย	68
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	68
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	83
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	83
วิธีดำเนินการวิจัย.....	83
สรุปผลการวิจัย.....	84
อภิปรายผล.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	87
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้.....	87
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	87
บรรณานุกรม.....	89
ภาคผนวก.....	95
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย.....	96
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย.....	100
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	102
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	104
ภาคผนวก จ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	110
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	112

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์.....	56
2 โครงสร้างส่วนราชการของ เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์.....	62
3 อัตรากำลังของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์.....	64
4 จำนวนของประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน.....	68
5 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	74
6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน.....	76
7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเตรียมการ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	77
8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการปฏิบัติการ โดยภาพรวมและรายข้อ.....	78
9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมและรายข้อ.....	80
10 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ.....	82

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความปลอดภัยและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดียิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย ในการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 จึงต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐในทุกระดับที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยแถลงเป็นนโยบายของรัฐบาลและยังกำหนดไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 - 2551 การส่งเสริมประชาธิปไตย และกระบวนการ ประชาสังคม ซึ่งตรงกับยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2546 - 2550 ที่เน้นการเปิด ระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอีกด้วย (วิไลคดา กะชุนรัมย์. 2553 : 1)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เป็นแผนที่เกิดจากการระดมพลังความคิดและการมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยจากทุกภาคส่วนทุกหมู่เหล่า ทุกภูมิภาคทั่วประเทศมาร่วมกันดำเนินการในทุกขั้นตอนอย่างกว้างขวาง และเห็นพ้องร่วมกันอันเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างจริงจัง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เกิดความสมดุล เป็นธรรมและยั่งยืน มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อันจะเป็นการเสริมสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน และเชื่อมความรักสามัคคี

ของปวงชนทั้งชาติให้สमानฉันท์เป็นหนึ่งเดียว โดยมุ่งหวังให้สังคมไทยในอนาคตมีการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำสังคมไทยไปสู่ความสันติสุขและคนไทยทั้งชาติอยู่ร่วมกันอย่างรู้ รัก สามัคคีภายใต้ร่มพระบารมีตลอดไป (วิไลคดา คະซุนรัมย์, 2553 : 1)

การจัดการบริหารที่ดี มีความโปร่งใส และพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและประชาชน การวางแผนเป็นการมองไปด้านหน้า อาจเป็นช่วงสั้นหนึ่งปี ระยะปานกลางห้าปีหรือระยะยาวถึงสิบห้าปี และเป็นกระบวนการกำหนดการใช้ทรัพยากรขององค์กร โดยกำหนดกิจกรรมต่างๆ ไว้ล่วงหน้าให้บรรลุภารกิจ วัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชนในท้องถิ่น อนาคตท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใด จำเป็นจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ หรือภาพในอนาคตของท้องถิ่นที่มุ่งหวังในระยะห้าปีหรือระยะเวลาที่มากกว่านั้นและกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาซึ่งเป็นเสมือนกรอบการพัฒนาจะใช้แผนพัฒนาประจำปี หรือแผนการใช้งบประมาณท้องถิ่นต่อไป (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 2546 : 194)

เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยส่วนใหญ่เน้นงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ตามอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย และยังมีหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2548 เพื่อเป็นการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสภาพการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรมในปัจจุบันไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากโครงการที่บรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน อันสืบเนื่องมาจากขาดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของประชาชน

ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อที่จะนำไปแก้ไขปรับปรุงในการพัฒนาการมีส่วนร่วมอันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานและเป็นแนวทาง การทำงานที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำให้ประหยัด มีประสิทธิภาพ เป็นแผนพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการ ของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้การพัฒนาบรรลุเป้าประสงค์ในการพัฒนาและเป็นแนวทางในการจัดทำแผนงานงบประมาณรายจ่ายประจำปีและแผนปฏิบัติการต่อไป พร้อมเข้ามามีส่วนร่วมและสามารถนำแผนพัฒนาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดครอบคลุมทุกด้าน การพัฒนาภายในท้องถิ่นและเป็นแผนที่สนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศในการนำไปปรับปรุงพัฒนาเสริมสร้างแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ทั่วไป เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ด้าน คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ ด้านการติดตามและประเมินผล (โกวิทย์ พวงงาม. 2545 : ออนไลน์)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 17 หมู่บ้าน จำนวน 8,350 คน ในปี พ.ศ.2555

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542:146) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้าน ต่าง ๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้เข้าใจความหมายศัพท์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่การวางแผนดำเนินการ การตัดสินใจ การปฏิบัติตามแผน และการแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ
2. การจัดทำแผน หมายถึง การเข้าร่วมประชุมประชาคมเพื่อเสนอปัญหาความต้องการของเทศบาลตำบลอุดมธรรม ร่วมเตรียมการ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมติดตามและประเมินผล เสนอโครงการหรือกิจกรรม ปัญหาความต้องการของท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนตลอดจนเพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญ
3. แผนพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
4. การมีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นใน 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ด้านการเตรียมการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้รับผิดชอบหรือคณะกรรมการในการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ/กิจกรรม นำเสนอปัญหาความต้องการการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ร่วมกันวางแผนและร่วมกันหาวิธีในการแก้ไขปัญหาและการรวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
 - 4.2 ด้านการปฏิบัติการ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวางแผนก่อนการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการเสนอข้อมูลชุมชนก่อนนำไปปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการพิจารณาสนับสนุนแผนพัฒนาให้กับชุมชน มีส่วนร่วมในการประสานงานกับชุมชนในการสนับสนุนโครงการ/กิจกรรม มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์การจัดทำโครงการ มีส่วนร่วมในการติดตามดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง
 - 4.3 ด้านการติดตามและประเมินผล หมายถึง การติดตามดูความถูกต้องในการทำงาน การตรวจสอบความก้าวหน้าในการปฏิบัติโครงการ/กิจกรรม การแก้ไขการปฏิบัติโครงการ/กิจกรรม
5. ประชาชน หมายถึง ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

การสรุปผลการดำเนินงานการปฏิบัติโครงการ/กิจกรรมของเทศบาล โดยกำหนดรูปแบบที่จะใช้ในการติดตามและประเมินผลเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ อยู่ภายใต้ระยะเวลาและงบประมาณที่กำหนดไว้ ผลการดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกัน

6. เทศบาลตำบล หมายถึง สำนักปลัดเทศบาล สำนักงานเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง แนวคิด ทฤษฎีของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และค้นคว้างานวิจัยต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย โดยแบ่งการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น
4. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล
5. ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548
6. การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น
7. บริบทของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีหลายรูปแบบ และหลายลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของชุมชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในท้องถิ่นให้ดีขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้า ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับระบบ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” มากขึ้น ซึ่งเป็นระบบที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรง ในกระบวนการเสนอปัญหาและการตัดสินใจในกิจกรรมการพัฒนาของทางราชการ ตามแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินการสำคัญหลายประการ กล่าวคือ ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินการ ทำให้พฤติกรรมของบุคคลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขององค์การ ลดความขัดแย้งของพนักงานทำให้การปฏิบัติงานเป็นทีม และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจ โดยตอบสนองความต้องการทางจิตใจ จึงมีนักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

ธรรมรส โชติคุณุช (2540 : 228) ได้กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมนั้นมีหลักการสำคัญประกอบด้วย การทำงานที่อาศัยประสบการณ์เดิมของสมาชิก เป็นการทำงานที่ทำให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้และความคิดที่ท้าทายแปลกใหม่อย่างต่อเนื่อง เป็นการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กันเองระหว่างสมาชิก และระหว่างสมาชิกกับวิทยากร เป็นการขยายความคิดที่มีอยู่ให้ขยายกว้างออกไป รวมถึงมีการสื่อสารด้วยวิธีการพูด การเขียน เพื่อแลกเปลี่ยนวิเคราะห์ และสังเคราะห์ความคิด

ทวีศักดิ์ นพเกษตร (2541 : 27) ได้ให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การมีส่วนร่วมพิจารณาค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมพิจารณาหาแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผนและการมีส่วนร่วมในการประเมินผลวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่ผลทำให้เกิดผลสำเร็จการดำเนินการ

การมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐ เอกชน หรือแม้แต่ประชาชน รวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถร่วมกันคิด การแก้ไขปัญหา การวางแผน การปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดผลสำเร็จ อย่างเป็นระบบ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยตรงในการเสนอปัญหาและการตัดสินใจในกิจกรรมการพัฒนาของทางราชการ ที่จะมผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น จะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ คุณภาพชีวิต ระดับการศึกษา และสิ่งจำเป็นอื่นที่ตามมาในท้องถิ่นนั้น

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากแต่ละคน บนพื้นฐานของความเชื่อว่าโครงการเป็นของพวกเขา เพื่อพวกเขา และโดยพวกเขา ที่แสดงออกมาเป็นรูปแบบพฤติกรรมร่วม เป็นการแสดงพฤติกรรมของผลประโยชน์ร่วม ดังนั้นการเรียนรู้จะเกิดขึ้น ประชาชนสามารถเรียนรู้ได้ เป็นการพบปะของผู้คนที่มีความหลากหลายด้านข้อมูล ประสบการณ์ และความคิดมาร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา วางแผนงาน ดำเนินงาน และติดตามประเมินการทำงานร่วมกัน โดยใช้ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละคนเป็นจุดแข็งในการทวีคูณความสำเร็จ การมีส่วนร่วมได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

ยาคาฟ (Yadav. 1998 : 62; อ้างถึงใน สุวรรณ พิศานนท์. 2546 : 46) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า ความร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนงานและโครงการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลแผนโครงการ
4. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการพัฒนา

เออวิน (Erwin. 1997 : 53; อ้างถึงใน สุวรรณ พิศานนท์. 2546 : 46) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ความรู้ความชำนาญ ร่วมกับวิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ และคณะ (2547 : 85) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งการร่วมมือนี้ทุกคนมีสิทธิ์เท่าเทียมกัน ในความคิด การตัดสินใจ และกำหนดเป้าหมาย รับผิดชอบต่อผลการดำเนินการต่าง ๆ และมีความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของกิจกรรมนั้น

จักรพงษ์ สงวนชม (2549 : 24) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน

ชูเกียรติ เปี่ยมศรี (2543 : 21) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่าการมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนมารวมกัน ได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็น เสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้

เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์ (2543 : 11) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนซึ่งประกอบด้วยบุคคล กลุ่ม และองค์กรที่มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารการ แสดงความคิดเห็น ชี้ประเด็นปัญหา การตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การวางแผน การได้รับประโยชน์ การตรวจสอบการใช้อำนาจทุกระดับ การติดตาม การประเมินผลการแก้ปัญหาอุปสรรค ดังนั้น การทำงานแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับบุคคลและองค์กรหลายประเภท เพื่อให้เกิดความสามานไมตรี

อรรถนพ อุ๋นออก (2538 : 16) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลงและความเห็นพ้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจะเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นแรกที่คนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยหรือทำในนามกลุ่มนั้น ๆ

ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันและเข้าร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ปิยรัตน์ สุขบรรณ (2552 : 8) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรมโครงการต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ รวมถึงการร่วมรับผิดชอบและการตรวจสอบกิจกรรมโครงการนั้น ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้นโดยตลอดตั้งแต่ขั้นการร่วมวางแผนโครงการ การศึกษาละกำลังแรงงาน กำลังเงินหรือทรัพยากรใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

จากความหมายข้างต้น เน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักการเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการต่างๆ ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของการกำหนดนโยบาย การวางแผนปฏิบัติตามการสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ รวมถึงการร่วมรับผิดชอบและตรวจสอบกิจกรรม/โครงการนั้นๆ จึงเป็นการกำหนดเป้าหมายที่ให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้น เริ่มตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวางแผน และการปฏิบัติตามแผนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมได้ต่อไป

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ แสพดำเนินการโดยแสดงความคิดเห็นของผู้แทนกลุ่ม หลายประเภท หลายระดับ ซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องนั้น มาร่วมกันทำงาน โดยนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันและได้แผนหรือแนวทางปฏิบัติ ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วม ดังนี้

เสนห์ จุ้ยโต (2548 : 23) ได้จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ลักษณะที่สำคัญคือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะของการให้ความร่วมมือ หรือการสนับสนุนขอความร่วมมือร่วมใจ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาในด้านต่างๆ โดยการกระจายอำนาจเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างใกล้ชิด และมีคุณค่าและคุณประโยชน์คือ

1.1 ในด้านรูปธรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมในความสำเร็จในด้านการพัฒนาด้านวัตถุ

1.2 ในด้านนามธรรม หมายถึง ความสำเร็จในการพัฒนาจิตใจโดยทำให้ประชาชนเกิดความรักความสามัคคี รู้จักทำงานร่วมกันเป็นทีม และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

และสร้างจิตสำนึกว่ามีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ความเจริญ และก่อให้เกิดความผูกพันรักใคร่
หวงแหน

2. การมีส่วนร่วมในลักษณะของกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งมี 5 รูปแบบคือ

- 2.1 การเลือกตั้ง
- 2.2 การมีกิจกรรมเกี่ยวกับพรรคการเมือง
- 2.3 การเสนอความคิดเห็นของประชาชน
- 2.4 การตัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์
- 2.5 การแสดงออกของประชาชน

สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมีลักษณะแตกต่างกันไป
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ปรากฏ เช่น การร่วมคิด
ร่วมศึกษา วางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ ควบคุมติดตามประเมินผลร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์
ซึ่งสามารถดำเนินการโดยผ่านช่องทางทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง ได้แก่ การเป็นสมาชิก
กรรมการ ประธานหรือผู้นำ ผู้เข้าร่วมประชุมผู้ออกเงิน เป็นต้น ส่วนทางอ้อม ได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทน

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

การดำเนินงานใด ๆ ก็ตามควรจะมีรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้งานนั้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
การมีส่วนร่วมก็เช่นกันจำเป็นต้องทำต่อเนื่องเป็นกระบวนการเป็นลำดับขั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2545 : ออนไลน์) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมที่ดำเนินการโดยทั่วไป
สามารถสรุปได้เป็น 5 รูปแบบ คือ

1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้
ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึง
รายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสาร
ดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ
2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือ
ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อที่จะรับฟังความ
คิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม หรือประกอบการจัดทำรายการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม
นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ไปยังประชาชนทั่วไป
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการ
ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบทางเลือกในการตัดสินใจ
3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็น
มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจ

ในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจและค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นกันบ่อย ได้แก่

3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะนี้จะต้องจัดเวทีขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้ เพื่อรวมหลาย ๆ ชุมชนในคราวเดียวกัน ในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับกระทบ

3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการ จำเป็นจะต้องมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบายซักถาม และให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดในที่สาธารณะทั่วไป ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณะและผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับมีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนดขึ้นทั้งรูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนัก และไม่เกี่ยวข้องกับนัยของกฎหมายที่จะต้องมีการชี้ขาดเหมือนการตัดสินใจ ในทางกฎหมาย การจัดประชุมจึงอาจจัดในหลายวัน และไม่จำเป็นว่าจะต้องจัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป

4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่าย ๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนได้รับผลกระทบ เลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะหนึ่ง ที่มีอำนาจตัดสินใจ รวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์กรที่ทำหน้าที่เป็น ผู้แทนประชาชนในพื้นที่ซึ่งประชาชนจะมีบทบาท ชี้นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้น ๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

5. การใช้กลไกทางกฎหมาย รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง ในเชิงของการป้องกันแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่องมาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม และเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองคิดว่าควรจะได้รับ โดยใน

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้หลักการเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในหลายมาตรา ซึ่งประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปของปัจเจก และในรูปขององค์กรและตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติต่าง ๆ เช่น พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ. 2540 เป็นต้น

กำพล แสตนบุญเรือง (2545 : 61) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ใน 5 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดความสำคัญของความต้องการด้วย
2. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้
3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมประสานงาน บริหารงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์ที่ควรได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบอันอาจจะเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ อันแสดงออกมาในเชิงรูปธรรม และนามธรรมต่อสังคมและบุคคลก็ตาม
5. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่กระทำนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปแบบการประเมินย่อย อันเป็นผลการประเมินผลการก้าวหน้า ที่ทำเป็นระยะ หรือกระทำในรูปแบบประเมินรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลการรวบยอด

เอกรัฐ แก้วสว่าง (2546 : 26; อ้างถึงใน วีระชัย คำล้าน. 2550 : 8) ได้กำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 6 รูปแบบ คือ

1. ร่วมเป็นประธาน
2. ร่วมเป็นกรรมการ
3. ร่วมแสดงความคิดเห็น
4. ร่วมประชุม
5. ร่วมใช้แรงงาน

6. ร่วมออกเงินและวัสดุอุปกรณ์

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การดำเนินการใดๆ ก็ตามควรมีขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การมีส่วนร่วมนั้นต้องเป็นไปตามลำดับขั้น จึงมีนักวิชาการได้กล่าวถึงขั้นตอนไว้ ดังนี้

ประสพสุข คีรินทร์ (2531 : 24) กล่าวว่า ขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชนบทมี 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจขั้นต้น (Preliminary Reconnaissance)
2. การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (Priority Problem-Identification Studies)
3. การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา (Search for Solutions)
4. การกำหนดแนวทางปัญหา (Assessment of Solutions)
5. การปฏิบัติตามโครงการ (Project Implementation)
6. การประเมินผลโครงการ (Formal Project Evaluation)
7. การพิจารณาทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ (Project Reconsideration of Completion)

โคเฮนและนอร์แมน (Cohen & Norman, 1980 : 219; อ้างถึงใน พวงทอง โยธาใหญ่, 2545 : 14) ได้เสนอขั้นตอนของการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making)
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

นอกจากนั้นโคเฮนและนอร์แมน ได้เสนอกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่ามี 3 มิติ และ 2 บริบท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

มิติ (Dimensions) มี 3 มิติ คือ

1. มีส่วนร่วมอะไรบ้าง ซึ่งแบ่งเป็นการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยทางใดทางหนึ่ง (เช่น สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ การบริหารกิจกรรมหรือการประสานงาน) การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน
2. มีส่วนร่วมกับใครบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชนเจ้าหน้าที่ทางราชการ นักพัฒนาเอกชน ทั้งนี้ให้พิจารณาถึงคุณลักษณะของผู้เข้ามามีส่วนร่วมในเรื่อง เพศ สถานภาพ ครอบครัว อาชีพและรายได้

3. มีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง ได้แก่ มีส่วนร่วมโดยสมัครใจหรือถูกบังคับ ลักษณะรูปแบบของการมีส่วนร่วม โดยผ่านองค์กรประชาชน หรือโดยตรง ขนาดของการมีส่วนร่วมผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วม นั้น ช่วยเพิ่มพลังของประชาชน หรือเป็นแค่เพียงการได้ติดต่อสัมพันธ์กับนักพัฒนาเท่านั้น

บริบท (Contexts) มี 2 บริบท คือ

1. ลักษณะของโครงการ โดยพิจารณาจากลักษณะของสิ่งนำเข้าว่ามีความซับซ้อนของเทคโนโลยีเพียงใด ลักษณะของประโยชน์ที่ได้รับ (ความเร็วซ้ำที่ได้ประโยชน์) และเงื่อนไขที่ต้องกำหนด เช่น การเข้าถึงการบริหารโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมของกิจกรรมตามโครงการ ได้แก่ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ ปัจจัยทางกายภาพและธรรมชาติ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางการเมือง เป็นต้น

สรุป รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน กำหนดความต้องการของชุมชน ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ โดยเข้ามากำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ สามารถร่วมกันสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือเข้าร่วมประสานงานบริหารงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

पालสิมาล ธีรัฐฉานล (2550 : 8) กล่าวถึงการปกครองส่วนท้องถิ่นว่า เป็นการปกครอง ซึ่งรัฐกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นหนึ่งหรือหลาย ๆ ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการภายในขอบเขตกิจกรรมที่รัฐ มอบหมายให้กระทำได้ กำหนดขอบเขตพื้นที่ไว้แน่ชัด มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ในการปกครองท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน มีประชาชนเข้าร่วมดำเนินการ มีความเป็นเอกเทศ หรือความเป็นอิสระทางการเงินและอื่น ๆ ในระดับหนึ่ง คือ

1. มีพื้นที่ขอบเขตที่แน่นอน
2. เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถดำเนินการด้านต่าง ๆ ได้อย่างอิสระพอสมควร การปกครอง ส่วนท้องถิ่น ต้องมีองค์การที่สามารถรับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเป็นอิสระ ตามกฎหมายคือ ต้องมีองค์การเป็นนิติบุคคลตั้งขึ้น โดยกฎหมายแยกออกจากส่วนกลางสามารถก่อพันธะ ทางกฎหมาย เช่น ทำสัญญาเป็นหนี้ หรือทำนิติกรรมรูปอื่น ๆ ได้
3. เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แยกออกจากราชการของท้องถิ่นได้ภายในขอบเขต ที่สมควร

4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การดำเนินกิจกรรมของการปกครอง

ส่วนท้องถิ่นนี้ เป็นกระบวนการที่มีใช้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยสิ้นเชิง แต่เป็นกระบวนการทางการเมือง ซึ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยทางตรง หรือทางอ้อม กล่าวคือ มีสถานิติบัญญัติที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน หรือเลือกตั้งบางส่วน ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมเลือกตัวแทนทำหน้าที่บริหารกิจการของท้องถิ่น หรือเข้าร่วมกำหนดนโยบาย หรือควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของตัวแทนของตน

5. มีอำนาจอิสระบางประการในการบริหารกิจการ เช่น การบริหาร และอื่น ๆ ภายในวงรอบกิจกรรม และขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบนั้น หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องได้รับมอบหมายอำนาจดำเนินการอย่างเป็นอิสระได้พอสมควร โดยไม่จำเป็นต้องรับฟังคำสั่งจากรัฐบาลกลาง หรือหน่วยราชการจากส่วนกลางแต่อย่างใด

6. มีอำนาจในการจัดหา และใช้จ่ายได้อย่างเป็นอิสระ เมื่อเป็นอิสระในการดำเนินการ หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีอิสระในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินการ คือ มีแหล่งรายได้ของตนเอง เช่น ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาล สามารถจัดเก็บภาษีบางประเภทได้ รวมทั้งหารายได้อื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจไปให้หน่วยงานการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกัน การบริหารงานของท้องถิ่นมีการจัดเป็นองค์การ โดยมีตัวแทนซึ่งประชาชนเลือกขึ้นมา ทั้งนี้ ความเป็นอิสระในการปกครองส่วนท้องถิ่นหรือการบริหารงานรัฐต้องกำกับดูแลด้วยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 12-13) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองของชุมชน ๆ หนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจจะมีอำนาจในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ มีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม มีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2541 : 33) ให้แนวคิดว่าการบริหารท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลในส่วนกลางให้หรือกระจายอำนาจหน้าที่ด้านการบริหาร ไปให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งรวมทั้งให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดบริการสาธารณะบางประการเพื่อชุมชนของตนเอง หากรัฐบาลในส่วนกลางมอบอำนาจให้แก่ข้าราชการประจำหรือมอบอำนาจให้หน่วยงานของรัฐไปปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคหรือในชนบท เช่นนี้ไม่เรียกว่าเป็นการบริหารท้องถิ่น แต่ความเป็นอิสระของหน่วยการบริหารท้องถิ่นจะมีมากจนถึงขนาดที่เป็นอิสระโดยไม่ขึ้นกับรัฐบาลในส่วนกลาง

ในเวลาเดียวกันเพื่อให้การบริหารท้องถิ่นดำเนินการไปได้จึงจำเป็น ต้องมีหน่วยการบริหารท้องถิ่น ที่รับผิดชอบในการบริหารท้องถิ่น เพื่อให้ตอบสนอง ความต้องการของประชาชนส่วนรวมในท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล (2544 : 33) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่ประชาชนมีสิทธิในการปกครองตนเองในเรื่องของท้องถิ่น โดยรัฐมีหน้าที่ให้ความเป็นอิสระแก่ประชาชนในการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น หรือเรียกว่า การกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ให้ท้องถิ่น แต่การให้ความเป็นอิสระนี้ มีข้อจำกัด

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545 : 9) กล่าวว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครอง ที่รัฐบาลกลางมอบอำนาจให้ประชาชนดำเนินการปกครองตนเอง โดยให้มีหน่วยการปกครองส่วน ท้องถิ่น ทำหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนา และให้บริการประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรหน่วยการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ให้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจ และดำเนินการภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย ที่กำหนดภายในท้องถิ่นของตนเท่านั้น และหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ต้องอยู่ในความดูแล ของรัฐบาลกลาง

อนเนก เหล่าธรรมทัศน์ (2545 : 27) ได้ให้ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การเป็นประชาธิปไตยที่ท้องถิ่นนั้น ต้องเน้นการที่ประชาชนปกครองตนเองโดยตรง ให้มากขึ้น คือ ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย เน้นการเลือกผู้แทน แต่ประชาธิปไตยของท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง

รศ.ดร. รัตนา เสริมวงศ์ (2546 : 15) ให้ความหมายว่า ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งมีอำนาจปกครอง ตนเอง ตามที่ได้รับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลดำเนินการปกครองตนเอง โดยจัดตั้งองค์กรขึ้นมาใช้ อำนาจแทนประชาชนเรียกว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นเป็น ผู้บริหารท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นอิสระภายใต้กรอบนโยบาย กฎหมาย และการกำกับดูแลของรัฐ

จากคำกล่าวข้างต้นจึงพอจะสรุปความหมายของการปกครองท้องถิ่นว่า เป็นการปกครอง ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพเพราะเป็นการเปิดโอกาส ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเอง ต่อท้องถิ่น โดยประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจการปกครองตนเอง ตามที่ได้รับการกระจายอำนาจ จากรัฐบาล ดำเนินการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารท้องถิ่นตาม เจตนารมณ์ของประชาชนอย่างเป็นอิสระ ภายใต้กรอบนโยบายกฎหมาย และการกำกับดูแลของรัฐ การปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นการปกครองที่ยึดหลักการกระจายอำนาจเป็นรากฐานการปกครองของ

ประชาธิปไตย ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้ส่วนเสียกับการปกครอง เกิดความ
รับผิดชอบและหวงแหนต่อประโยชน์อันอันพึงมีต่อท้องถิ่นที่คุณอยู่อาศัย อันจะนำซึ่งความศรัทธา
เลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนมีโอกาสเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการ
ปกครองตนเอง ประชาชนสามารถรับรู้ปัญหาเกิดขึ้นในท้องถิ่นและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นใน
ท้องถิ่นได้อย่างเรียบร้อย

ลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน สามารถกำหนดทิศทาง
และประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทุกชั้นตอน ประชาชนในพื้นที่ทราบสภาพปัญหา
และความต้องการเพื่อนำไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จึงมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ลักษณะสำคัญ
ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ดังนี้

โกวิท พวงงาม (2544 : 21-24) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการปกครอง
ส่วนท้องถิ่นไว้หลายประการ ดังนี้

1. เป็นการปกครองชุมชนหรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งของประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยการปกครอง
ที่อยู่ในระดับพื้นฐานล่างสุดของสถาบันการปกครองประเทศ และเป็นการปกครองระดับรองลงมาจาก
การปกครองระดับภูมิภาคและระดับประเทศหรือรัฐบาลกลาง
2. มีฐานะเป็นนิติบุคคล แยกไปต่างหากจากรัฐบาลเพื่อบำเนินการปกครองและจัดทำบริการ
สาธารณะเขตพื้นที่ที่กำหนด โดยมีรายได้ทรัพย์สิน และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของตนเองจัดเป็น 2 ฝ่าย
ได้แก่ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น เทศบาลมีคณะผู้บริหารเป็นองค์กรปกครอง
ฝ่ายบริหาร มีสภาเทศบาลเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ เป็นต้น แต่หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นนิติบุคคล
เพื่อแสดงให้เห็นว่า มีการจัดตั้งองค์กรส่วนท้องถิ่นแยกออกจากหน่วยการ ปกครองส่วนภูมิภาค
หรือรัฐบาลกลาง และเพื่อจะได้มีอำนาจอิสระและสิทธิต่างๆ ที่ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ได้
ตามกฎหมายด้วย นอกจากนี้องค์กรส่วนท้องถิ่นจะต้องมีรายได้เป็นของตนเองมีอำนาจหน้าที่ในการ
เก็บภาษีและรายได้อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อนำมาจัดทำงบประมาณกำหนดการใช้จ่ายในการ
ดำเนินกิจการของท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญในท้องถิ่นด้วยเงินงบประมาณ
ของท้องถิ่นเอง พนักงานส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายของผู้บริหาร ท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กร
ฝ่ายบริหารข้างต้น
3. มีการเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ดำเนินงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเกิดจากแนวความคิด
การกระจายอำนาจจากส่วนกลางหรือรัฐบาลไปท้องถิ่นรัฐบาลได้มอบอำนาจหน้าที่บางอย่างในการ
ปกครองและในการจัดทำบริการสาธารณะให้ท้องถิ่นรับไปดำเนินการด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่

ดำเนินการของตนเอง การบริหารงานของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ดำเนินงานซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมดหรือบางส่วน การเลือกตั้งนับได้ว่าเป็นลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรฝ่ายบริหาร หรือองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ โดยประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้เลือกหัวหน้าฝ่ายบริหารท้องถิ่น หรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น และสมาชิกสภาท้องถิ่นการเลือกตั้งดังกล่าวต้องเป็นไปตามรูปแบบประชาธิปไตย และต้องมีเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายด้วยซึ่งเป็นไปตามครรลองของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

4. มีอิสระในการดำเนินกิจการของส่วนท้องถิ่น องค์การการปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีความอิสระของตน (Autonomy) ในการดำเนินกิจการของท้องถิ่นตามอำนาจหน้าที่ได้เองโดยไม่ต้องรับคำสั่งจากส่วนกลาง มีอำนาจวินิจฉัย ตัดสินใจและสั่งการในการปฏิบัติหน้าที่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดและดำเนินกิจการด้วยงบประมาณ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของตนเองส่วนกลางเพียงแต่กำกับดูแลเท่านั้น การใช้อำนาจอิสระของท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตที่เหมาะสมมีอำนาจน้อยเกินไปก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นและประชาชนได้สมเจตนารมณ์ของการปกครองท้องถิ่นแต่มีอำนาจมากเกินไปจนไม่มีขอบเขตก็จะมีสภาพไม่ต่างกับรัฐอธิปไตย ซึ่งเป็นอันตรายต่อเอกภาพของรัฐ และอำนาจอิสระในการดำเนินกิจการของหน่วยองค์การปกครองท้องถิ่นต้องเข้าใจว่าเป็นไปไม่ได้ที่ปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลกลางเลย เพราะถ้าเป็นเช่นนี้หน่วยการปกครองนั้น จะเป็นรัฐอิสระไปทันที ดังนั้น จึงต้องอยู่ในกำกับหรือการควบคุมของรัฐบาลกลางเพื่อความมั่นคงของรัฐบาลและประโยชน์ส่วนร่วม

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547 : 22) ได้จำแนกลักษณะของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่าเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนและมีคณะผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างเป็นอิสระ และมีอำนาจอิสระด้านการคลัง เช่นการจัดเก็บภาษีและหารายได้อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดและจัดทำงบประมาณของตนเองรวมทั้งมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง ไม่ต้องขอคำสั่งจากราชการบริหารส่วนกลาง ซึ่งองค์กรท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นนี้จะมีบุคลากรของตนเองบริหารงานภายในท้องถิ่น

สถาบันพระปกเกล้า (2548 : ออนไลน์) ได้ระบุไว้ว่า ในเรื่องลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น หากจะแจกแจงลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถแจกแจงได้ดังนี้

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นนิติบุคคล ทั้งนี้เพื่อให้สามารถดำเนินการต่างๆ ได้อย่างเป็นอิสระพอสมควร การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีองค์การที่สามารถรับผิดชอบกิจกรรม

ต่างๆ ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเป็นอิสระตามกฎหมายคือ ต้องมีองค์เป็นนิติบุคคลตั้งขึ้น โดยกฎหมายแยกออกจากส่วนกลาง และสามารถก่อกำหนดระทางกฎหมายได้

2. การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นประชาชนต้องมีส่วนร่วม มีสิทธิในการปกครองตนเอง การดำเนินกิจกรรมของการปกครองท้องถิ่นนั้น เป็นกระบวนการที่มีใช้กระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกระบวนการทางการเมืองที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม กล่าวคือประชาชนจะเป็นผู้เลือกตัวแทนเพื่อทำหน้าที่บริหารกิจการของท้องถิ่น หรือเข้าร่วมกำหนดนโยบายหรือควบคุมตรวจสอบการดำเนินการของตัวแทนของตนได้

3. การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นประชาชนมีอำนาจอิสระในการบริหารกิจการภายในวงรอบกิจกรรม และในขอบเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบนั้น หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องได้รับมอบอำนาจดำเนินการอย่างเป็นอิสระได้พอสมควร โดยไม่จำเป็นต้องรับฟังคำสั่งจากรัฐบาลกลางหรือหน่วยราชการจากส่วนกลางแต่อย่างใด

4 .การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดหาและใช้จ่ายได้อย่างอิสระ เมื่อเป็นอิสระในการดำเนินการแล้ว หน่วยการปกครองท้องถิ่นต้องมีอิสระในการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงาน คือ มีแหล่งรายได้ของตนเอง เช่น การได้รับสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลหรือสามารถจัดเก็บภาษีบางประเภทได้รวมทั้งสามารถจัดหารายได้อื่นๆ ได้เองตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

สรุปได้ว่าลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่นแต่ละขอบเขต และระดับของลักษณะต่างๆ ดังกล่าว จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความแตกต่างของการปกครองท้องถิ่นแต่ละประเทศและแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับรัฐบาลกลางในการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่ท้องถิ่นเป็นสำคัญ ซึ่งหากรัฐบาลกลางยินยอมให้ท้องถิ่นมีอิสระมาก และยินยอมให้ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในท้องถิ่นมากเท่าใด ก็จะสะท้อนลักษณะประชาธิปไตยในท้องถิ่นได้มากขึ้น และสามารถสรุปเป็นข้อๆ ดังนี้

1. การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย
2. การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล
3. การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกของตนเอง ต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาลงท้องถิ่นของตน

4. การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

5. การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง การบริหารของประเทศในอนาคต

6. การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง
วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ในการปกครองโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง เพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพารัฐมากเกินไปถือเป็นการแบ่งเบาภาระให้กับรัฐบาล ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ เพื่อสนองตอบความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยนักวิชาการได้จำแนกวัตถุประสงค์ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539 : 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่าในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการ ให้กับชุมชนต่าง ๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบานี้เป็น การแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีความแตกต่างกัน การรรับบริการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการ นั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาล ไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาระบบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ก็ตามการปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้ มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

จากคำกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งทางด้านการเงิน ทรัพยากร ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การแก้ไขปัญหาหรือจัดบริการ โครงการในท้องถิ่นโดยประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น สามารถให้บริการหรือแก้ไขปัญหาให้ตรงจุดรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การบริหารงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและหลักการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ เป็นมาตรการที่รัฐบาลกลางหรือการบริหารราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาคได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือการบริการสาธารณะบางเรื่องภายในเขตของแต่ละท้องถิ่นหรือโอนภารกิจบริการสาธารณะบางกิจการ จากรัฐไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับไปดำเนินการด้วยงบประมาณ โดยการบริหารราชการส่วนกลางเพียงเข้าไปควบคุมดูแลเท่านั้น หากแต่ไม่ได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการแต่อย่างใด

หลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหลักการเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นดูแลจัดการปัญหาของตนเองในระดับท้องถิ่น ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้ และหลักการกระจายอำนาจตั้งอยู่บนพื้นฐานประโยชน์สำคัญอย่างน้อย 5 ประการ ดังนี้ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2546 : 3)

1. เป็นการแบ่งภาระของรัฐบาลกลางหรือหน่วยบริหารราชการส่วนกลาง
2. เป็นการทำให้ปัญหาในท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น
3. เป็นการส่งเสริมให้คนในแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถ และพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตนเอง

4. เป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น อันเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยและเป็นพื้นฐานสำคัญให้คนในท้องถิ่นได้ก้าวขึ้นไปดูแลปัญหาในระดับชาติต่อไป

5. เป็นการเสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

กล่าวโดยสรุป การบริหารราชการส่วนกลางมอบอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือการบริการสาธารณะ โดยเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดูแลและจัดการปัญหาในระดับท้องถิ่นสามารถพัฒนาบทบาทความรับผิดชอบของตนเองและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

ลักษณะสำคัญของหลักการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น

การกระจายอำนาจปกครอง มีความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจกรรมของท้องถิ่นได้เอง ดังนี้ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2546 : 3)

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่น ต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ เช่น ภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามที่รัฐอนุญาต เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการต่าง ๆ

2. มีการเลือกตั้งสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นทั้งหมดเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

3. มีอำนาจอิสระในการบริหารงานจัดทำกิจกรรมและวินิจัยสั่งการ ได้เองพอสมควร ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง

4. ได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย ให้มีส่วนเป็นนิติบุคคลหน่วยการปกครองท้องถิ่นเหล่านี้มีหน้าที่งบประมาณ และทรัพย์สินเป็นของตนเองต่างหาก และไม่ขึ้นตรงต่อหน่วยการปกครองส่วนกลาง ส่วนกลางเพียงแต่กำกับดูแลให้ปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น

กล่าวได้ว่า ท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการกิจกรรมได้เอง ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของตนเอง โดยประชาชนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง รวมถึงการตัดสินใจในกิจกรรมท้องถิ่นได้เอง ซึ่งการบริหารจัดการนั้นมีส่วนกลางกำกับดูแลอยู่

จุดแข็งของหลักการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น

การกระจายอำนาจปกครอง ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ดังนี้ (สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2546 : 4)

1. ทำให้มีการสนองความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้ดีขึ้นเพราะผู้บริหารที่มาจาก การเลือกตั้งในท้องถิ่นจะรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีกว่า

2. เป็นการแบ่งเบาภาระของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลาง

3. เป็นการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย

เพราะการกระจายอำนาจทำให้ประชาชนในท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตย เพราะการกระจายอำนาจทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักรับผิดชอบในการปกครองท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น

กล่าวได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น และตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทในการรับรู้และเข้าถึงปัญหาของประชาชน และสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพประชาชนมีความพึงพอใจมากที่สุด

จุดอ่อนของหลักการกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น

การกระจายอำนาจ ให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการบริหารจัดการ พึ่งตนเองและตัดสินใจ ในกิจกรรมของท้องถิ่นได้เอง แต่ยังพบจุดอ่อนในการกระจายอำนาจปกครอง ดังนี้ (สำนักงานปลัด สำนักนายกรัฐมนตรี. 2546 : 4)

1. อาจก่อให้เกิดการแก่งแย่งแข่งขันระหว่างท้องถิ่นซึ่งมีผลกระทบ

ต่อเอกภาพทางการปกครองและความมั่นคงของประเทศ ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอาจมุ่งแต่ประโยชน์ของท้องถิ่นตน ไม่ให้ความสำคัญกับส่วนร่วม

2. ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งอาจใช้อำนาจบังคับกคชื่คู่แข่งหรือประชาชนที่ไม่ได้อยู่ฝ่ายตนเอง

3. ทำให้เกิดการสิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้และบุคลากรประจำอยู่ทุกหน่วยการปกครองท้องถิ่น ไม่มีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนเหมือนการบริหารราชการส่วนกลาง

กล่าวได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจการบริหารตนเองหากแต่มีจุดอ่อน โดยการแก่งแย่งแข่งขันกันระหว่างท้องถิ่น ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นอาจมุ่งแต่ประโยชน์ของท้องถิ่นตน ไม่ให้ความสำคัญกับส่วนร่วม อีกทั้งการบริหารจัดการในกิจกรรมบางกิจกรรมนั้นสิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะต้องอาศัยเครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากรที่ประจำอยู่ไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานประจำอยู่ทุกหน่วยการปกครองท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

เทศบาลถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งยึดหลักการกระจายอำนาจการปกครอง ตามระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นของไทยที่เก่าแก่ที่สุด และเป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นในเขตชุมชนที่มีความเจริญ และใช้บริการเมืองเป็นหลัก ซึ่งประชาชนมีสิทธิในการเลือกผู้บริหารตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

มรุต วันทนากร และครุณี หมั่นสมักร (2554 : ออนไลน์) ได้กล่าวถึงประวัติ และพัฒนาการของเทศบาล ไว้ดังนี้ เทศบาลถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานมากที่สุดในปัจจุบัน (ไม่นับรวมสุขาภิบาลซึ่งในปัจจุบันได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลไปหมดแล้ว) เทศบาลในประเทศไทย ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2476 ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง 1 ปี ภายใต้อำนาจของพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ปรีดี พนมยงค์ ถือเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในปี พ.ศ. 2476 และเป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่นที่ใช้อยู่แพร่หลายในตะวันตกเข้ามาใช้ในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่สุดคนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. 2475 อีกด้วย ในความเป็นจริงแล้ว ประเทศไทยมีความพยายามในการจัดตั้งเทศบาลหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่น พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่น เพื่อทำการปกครองตนเองขึ้นตามแบบอย่างประเทศตะวันตกที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

กำเนิดเทศบาลในประเทศไทย

นักวิชาการส่วนใหญ่ที่ศึกษาเรื่องเทศบาลในประเทศไทยมองว่า เทศบาลมาจาก “พัฒนาการของสุขาภิบาล” กล่าวคือ มองว่าเทศบาลในปัจจุบันจะมีไม่ได้เลย หากไม่มีการเกิดขึ้นของสุขาภิบาล เพราะเทศบาลถือเป็นผลพวงประการสำคัญของสุขาภิบาล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครอง คล้ายการปกครองท้องถิ่นรูปแบบแรกก่อนเทศบาลเสียอีก นักวิชาการในกลุ่มนี้ได้ยกตัวอย่างที่น่าสนใจเพื่อสนับสนุนแนวคิดของตนดังกล่าวว่า ในระหว่างรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ประเทศไทยมีสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 35 แห่ง ในระยะนี้สุขาภิบาลแทบจะไม่มีขยายตัวในแง่ของจำนวนเลย จนทำให้พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 7) ทรงมีพระราชดำริเพื่อกระจายอำนาจให้มากขึ้น ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้ จึงได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาคณะหนึ่งเพื่อศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในประเทศไทย อันเป็นแนวคิดที่ประสงค์ให้เทศบาลขึ้นมาทำหน้าที่แทนสุขาภิบาลที่มีอยู่จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่า เทศบาลที่มีขึ้นในปัจจุบัน เป็นผลพวงประการหนึ่งของการจัดตั้งสุขาภิบาลในอดีตที่ผ่านมา (มรุต วันทนากร และครุณี หมั่นสมักร. 2554 : ออนไลน์)

เหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในประเทศไทย

การจัดตั้งเทศบาลเพื่อให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครอง และเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลเนื่องจากภารกิจของรัฐบาลมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถควบคุมดูแล หรือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ เหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลในประเทศไทยในประเทศไทย มี 3 เหตุผลใหญ่ ๆ ตามกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของนายกเทศมนตรี มาตรา 48 แห่ง

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ได้แก่ (มรุต วันทนการ และครุณี หมั่นสมักร. 2554 : ออนไลน์)

ประการที่หนึ่ง จัดตั้งเทศบาลเพื่อให้สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระดับชาติ ที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ เมื่อการปกครองในระดับชาติเป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของตนเข้าไปทำหน้าที่ด้านนิติบัญญัติ และทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ มีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อำนาจในทางนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ดังนั้น การปกครองในระดับท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงจำเป็นต้องมีขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับระบบประชาธิปไตยในระดับชาติ โดยที่องค์กรเทศบาลเป็นองค์กรทางการเมืองแรกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองได้อย่างเต็มที่ตามหลักการกระจายอำนาจ อีกทั้งยังมีการก่อสร้างโครงสร้างของการเมืองในระดับชาติมาจำลองใส่ไว้ในเทศบาลด้วย คือ มีการแบ่งแยกฝ่ายบริหาร และฝ่ายสภาที่ทำหน้าที่ในการออกเทศบัญญัติออกจากกัน และในทำหน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การจัดตั้งเทศบาลยังต้องสอดคล้องกับระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศที่ได้แบ่งการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง การบริหารราชการส่วนภูมิภาค และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลก็คือการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั่นเอง

ประการที่สอง จัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาล เนื่องจากภารกิจของรัฐบาลมีมากขึ้นเรื่อย ๆ จนไม่สามารถควบคุมดูแล หรือบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนครอบคลุมทุกพื้นที่ ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรการเมืองอื่น ๆ เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ต่างๆ นีลง และทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับการบริการจากภาครัฐได้รวดเร็วและทั่วถึงยิ่งขึ้น

เหตุผลประการนี้ สามารถพิจารณาได้จากคำกล่าวของ ปรีดี พนมยงค์ ที่ว่า “ในประเทศไทยที่มีอาณาเขตกว้างขวางและมีพลเมืองมาก พลเมืองทั้งหมดในประเทศนั้นๆ อาจมีส่วนได้ส่วนเสียเหมือนกันก็มี และกิจการบางอย่างพลเมืองอันอยู่ในท้องถิ่นหนึ่ง อาจมีส่วนได้เสียกับพลเมืองอีกท้องถิ่นหนึ่ง เหตุฉะนั้นจึงมีความจำเป็นอยู่เองที่จะรวมอำนาจบริหารมาไว้ที่ศูนย์กลาง...แห่งเดียว ย่อมจะทำได้ เพราะจะเป็นการเพิ่มความติดขัดและไม่สะดวกแก่ราชการ นอกจากการแบ่งเบาภารกิจของ รัฐบาลแล้วยังก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างอื่นแก่รัฐบาลได้อีกส่วนหนึ่ง นั่นก็คือ “แรงสนับสนุนทางการเมือง” ที่รัฐบาลในขณะนั้นจะได้รับมากขึ้น เนื่องจากเมื่อรัฐบาลได้แบ่งภาระหน้าที่บางอย่างไปให้แก่เทศบาลแล้ว เทศบาลจะทำหน้าที่ในการให้บริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนในเขตเทศบาลเมื่อประชาชนได้รับการบริการอย่างรวดเร็วจากเทศบาลโดยตรง ก็ไม่จำเป็นต้องรอนงบประมาณหรือความช่วยเหลือจากรัฐบาล และได้รับการบริการที่รวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้ประชาชนมีทัศนคติในแง่บวกต่อรัฐบาลเนื่องจากสามารถ

บรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ เมื่อเปรียบเทียบกับการปกครองในระบบเก่าที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาปกครองตนเอง

ประการที่สาม จัดตั้งเทศบาลเพื่อเป็นสถาบันฝึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนเนื่องจากในขณะนั้น เพิ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้เพียง 1 ปี ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครอง ดังนั้น การจัดตั้งเทศบาลที่มีโครงสร้างล้อมาจากการปกครองในระดับชาติ จึงเป็นเสมือนสถาบันหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองมากขึ้น

หากพิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ ของการจัดตั้งเทศบาลแล้ว จะพบว่าเหตุผลในการจัดตั้งเทศบาลในระยะเริ่มต้น มีวัตถุประสงค์ในการสร้างความมั่นคงทางการเมืองในระดับชาติ มากกว่าการมีเทศบาลเพื่อทำหน้าที่ด้านการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามหลักการจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน

ประเภทของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้เทศบาลในประเทศไทยมีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล ซึ่งเทศบาลแต่ละประเภทก็มีลักษณะและองค์ประกอบที่แตกต่างกันออกไป ดังมีรายละเอียดดังนี้ (มรุต วันทนากร และครุณี หมั่นสมิคร. 2554 : ออนไลน์)

1. เทศบาลนคร

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลนคร การจัดตั้งเทศบาลนครจะกระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยยกฐานะเป็นเทศบาลนคร (มาตรา 11 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2546)

เทศบาลนครประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี (หรือนายกเทศมนตรี) แล้วแต่กรณี โดยที่สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 24 คน (มาตรา 15) โดยมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน (มาตรา 48 อัญญ) นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้เทศบาลนครมีหน้าที่แตกต่างไปจากเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลอีกด้วย

2. เทศบาลเมือง

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่ของเทศบาลเมือง การจัดตั้งเทศบาลเมืองจะกระทำได้โดยการประกาศกระทรวงมหาดไทยโดยยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง (มาตรา 10)

เทศบาลเมืองประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยที่สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 18 คน (มาตรา 15) และมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน (มาตรา 48 วรรค 1)

3. เทศบาลตำบล

เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีประกาศกระทรวงมหาดไทยยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล (มาตรา 9) (เทศบาลตำบลไม่ได้กำหนดจำนวนราษฎรในพื้นที่ไว้อย่างชัดเจนเหมือนกับเทศบาลเมืองและเทศบาลนคร)

เทศบาลตำบลประกอบไปด้วยสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรี โดยที่สภาเทศบาลมีสมาชิกสภาเทศบาลได้ 12 คน (มาตรา 15) โดยมีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน (มาตรา 48 วรรค 1)

โครงสร้างของเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ก่อนปี พ.ศ. 2543 เทศบาลในประเทศไทยมีเพียงรูปแบบเดียว คือ เทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี แต่ในปัจจุบันภายหลังปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา กฎหมายได้เปิดโอกาสให้เทศบาลมีรูปแบบเพิ่มขึ้นได้อีก รูปแบบหนึ่งก็คือ เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี ซึ่งเทศบาลอาจจะใช้รูปแบบคณะเทศมนตรี หรือเทศบาลรูปแบบนายกเทศมนตรีให้เป็นที่ไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในเทศบาล

อย่างไรก็ตาม ในปลายปี พ.ศ. 2546 มีการแก้ไขกฎหมายเทศบาลอีกครั้ง เป็นผลให้เทศบาลคงเหลือเพียงรูปแบบเดียว คือ เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี หรือ นายกเทศมนตรี มาจากการเลือกตั้งโดยตรง และเป็นจุดสิ้นสุดเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี สำหรับเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี มีรายละเอียดดังนี้ (มรุต วันทนากร และดร.ณิ หมันสมัคร. 2554 : ออนไลน์)

รูปแบบคณะเทศมนตรี คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีโครงสร้างในรูปแบบสภา กับ ฝ่ายบริหาร กล่าวคือ มีการแยกฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติออกจากกัน แต่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ ฝ่ายบริหาร (ในที่นี้หมายถึงนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี) มาจากการเลือกของสภาเทศบาล และสภาเทศบาลยังมีอำนาจในการควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร ได้อย่างใกล้ชิด และในบางกรณีอาจกำหนดการดำรงอยู่ของฝ่ายบริหารได้

มาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 กำหนดไว้ว่า “ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี ด้วยความเห็นชอบของสภาเทศบาล” ขณะเดียวกันก็กำหนดสถานะของนายกเทศมนตรีให้เป็นหัวหน้าในการบริหารงานของเทศบาล โดยมีเทศมนตรีเป็นผู้ช่วย

กฎหมายยังได้กำหนดผู้ที่มีคุณสมบัติของนายกเทศมนตรีและเทศมนตรีไว้ด้วยว่าต้อง เป็นสมาชิกสภาเทศบาล นั่นก็หมายถึง นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีจะทำหน้าที่ในสองสถานะ

คือ สถานะของฝ่ายบริหารและสถานะของสมาชิกสภาเทศบาล ดังนั้น ความเกี่ยวพันกันของฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภาจึงมีอยู่อย่างใกล้ชิด

การดำรงอยู่ของฝ่ายบริหารขึ้นอยู่กับฝ่ายสภาไม่ได้หมายความว่าสภาเทศบาลจะสามารถอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจคณะเทศมนตรีได้ แต่สภาเทศบาลยังมีเครื่องมืออื่น ๆ ในการทำให้ฝ่ายบริหารไม่สามารถบริหารงานต่อไปได้ และในบางกรณีอาจถึงการพ้นจากตำแหน่งนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี

เครื่องมือที่สำคัญในการตรวจสอบและถ่วงดุลที่ฝ่ายสภาเทศบาลมีต่อฝ่ายบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรี ก็คือ เครื่องมือในการควบคุมงบประมาณ ซึ่งได้ระบุไว้ในมาตรา 62 ทวิ และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 เกี่ยวกับการพิจารณาร่างเทศบัญญัติงบประมาณ เห็นได้ว่า สภาเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรีนั้น มีอำนาจค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการพิจารณารับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณประจำปี ซึ่งหากสภาเทศบาลไม่รับหลักการแล้ว โอกาสที่คณะเทศมนตรีทั้งคณะจะต้องพ้นออกจากตำแหน่งมีสูงมาก

อย่างไรก็ตาม กฎหมายไม่ได้กำหนดให้สภาเทศบาลเป็นเพียงองค์กรเดียวที่จะทำให้ฝ่ายบริหารของเทศบาลต้องพ้นจากตำแหน่ง เพราะกฎหมายยังกำหนดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบความถูกต้องในการตัดสินใจของสภาเทศบาลอีกชั้นหนึ่งหากผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับการตัดสินใจของสภาเทศบาลแล้ว มตินั้นเป็นอันตกไปแต่หากผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วย สภาเทศบาลต้องกลับไปพิจารณาใหม่อีกครั้ง และหากยังยืนยันตามการตัดสินใจในครั้งแรกต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ในการลงมติครั้งที่สอง

กลไกนี้ ทำให้การดำรงอยู่ของนายกเทศมนตรีและคณะเทศมนตรี ต้องขึ้นอยู่กับสภาเทศบาล จนในบางครั้งทำให้เทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรีนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้งเพราะสภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ดังนั้น ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภาในรูปแบบคณะเทศมนตรีนี้นี้ เป็นรูปแบบ “ฝ่ายบริหารอ่อนแอ”

โครงสร้างของเทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี

สำหรับโครงสร้างของเทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรีนั้น มีโครงสร้างหลักที่คล้ายกับเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี แต่ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารของเทศบาลกับฝ่ายสภาเทศบาลเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี หัวหน้าฝ่ายบริหาร (นายกเทศมนตรี) และสมาชิกสภาเทศบาล มาจากการเลือกตั้งของประชาชน โดยตรงทั้งคู่ และใน

ขณะเดียวกัน นายกเทศมนตรีสามารถมี “ผู้ช่วย” ได้เช่นกัน แต่ผู้ช่วยของนายกเทศมนตรีในรูปแบบนี้ จะไม่เรียกว่า “เทศมนตรี” แต่จะเรียกว่า “รองนายกเทศมนตรี” ซึ่งจำนวนของรองนายกเทศมนตรี จะมีได้เท่าใดขึ้นอยู่กับขนาดของเทศบาล ตามกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของนายกเทศมนตรี มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภาเทศบาล เป็นไปด้วยความห่างเหินเมื่อเปรียบเทียบกับเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี กล่าวคือ ความสัมพันธ์มีสาระสำคัญ ดังนี้ (มรุต วันทนากร และครุณี หมั่นสมักร. 2554 : ออนไลน์)

1. นายกเทศมนตรีจะต้องไม่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล
2. รองนายกเทศมนตรีมาจากการแต่งตั้งของนายกเทศมนตรี
3. รองนายกเทศมนตรีจะต้องไม่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล

จากความสัมพันธ์ทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสภาเทศบาลกับฝ่ายบริหารห่างเหินกัน มีการแบ่งแยกฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาออกจากกันอย่างชัดเจน และต่างมีสถานะเพียงสถานะเดียวคือถ้าไม่เป็นฝ่ายบริหารก็ต้องเป็นฝ่ายสภาเทศบาล ซึ่งผิดกับเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรีที่นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีจะมีสถานะเป็นสมาชิกสภาเทศบาลด้วยเช่นกัน

สำหรับสาระสำคัญในประการอื่นของเทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรี มีดังนี้

1. นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรง
2. การดำรงอยู่ของนายกเทศมนตรี ไม่ขึ้นอยู่กับสภาเทศบาล
3. สภาเทศบาลไม่ได้ทำหน้าที่ในการเลือกฝ่ายบริหาร เพราะประชาชนเป็นผู้เลือก

ฝ่ายบริหารโดยตรง

4. ในกรณีการรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีของเทศบาล มีกลไกที่แตกต่างจากเทศบาลในรูปแบบคณะเทศมนตรี ดังที่ปรากฏในมาตรา 62 ตรี ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดตั้งคณะกรรมการ จำนวน 15 คน เพื่อพิจารณาหาข้อยุติความขัดแย้ง โดยแก้ไข ปรับปรุง และยืนยันสาระสำคัญในร่างเทศบัญญัตินั้น ทั้งนี้ ให้ยึดถือตามหลักเกณฑ์กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประโยชน์ของท้องถิ่นและประชาชนเป็นสำคัญ

เมื่อสภาเทศบาลได้รับร่างเทศบัญญัติจากนายกเทศมนตรีแล้ว ให้สภาเทศบาลพิจารณา ให้แล้วเสร็จภายใน 30 วัน หากสภาเทศบาลพิจารณาไม่แล้วเสร็จ หรือไม่เห็นชอบกับร่างเทศบัญญัติดังกล่าว ให้ร่างเทศบัญญัตินั้นตกไป แล้วให้ใช้เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายปีที่แล้วไปพลางก่อน และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้มีคำสั่งยุบสภาเทศบาล (มาตรา 62 จัตวา)

จะเห็นได้ว่า เทศบาลในรูปแบบนายกเทศมนตรีมีกลไกในการประนีประนอมระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายสภาเทศบาล นอกจากนี้กฎหมายยังได้เปิดโอกาสให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการเสนอให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยยุบสภาเทศบาลได้ และรวมถึงให้นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่งได้อีกด้วย

บทบาทหน้าที่ของสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรี/นายกเทศมนตรี

การตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายบริหารวิธีการหนึ่งก็คือ การฟังการแถลงนโยบายและผลการดำเนินงานของนายกเทศมนตรี ซึ่งวิธีการดังกล่าวแม้จะไม่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของฝ่ายบริหารมากนัก แต่ก็เป็วิธีการหนึ่งทีแสดงให้เห็นได้ว่าฝ่ายบริหารต้องทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบของสภาเทศบาลซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเทศบาล (มรุค วันทนากร และครุณี หมั่นสมัคร. 2554 : ออนไลน์)

1. หน้าที่ของสภาเทศบาล

สำหรับหน้าที่ของสภาเทศบาลโดยหลักการแล้วมีสำคัญ 4 ประการ (ตามกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของนายกเทศมนตรี มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543) ได้แก่

- 1.1 หน้าที่ในการเลือกฝ่ายบริหาร
- 1.2 หน้าที่ในการสะท้อนความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล
- 1.3 หน้าที่ในการออกเทศบัญญัติ และ
- 1.4 หน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหาร

สำหรับหน้าที่แรก คือ หน้าที่ในการเลือกตั้งฝ่ายบริหารนั้น สภาเทศบาลจะทำหน้าที่ในการเลือกนายกเทศมนตรี และเทศมนตรีด้วยเสียงข้างมากของสภาเทศบาล ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวนี้ จะไม่มีในเทศบาลที่ใช้รูปแบบนายกเทศมนตรี เพราะหน้าที่ดังกล่าวนี้จะถูกกระทำโดยประชาชนในเขตเทศบาลแทน

หน้าที่ในประการที่สอง คือ หน้าที่ในการสะท้อนความต้องการของประชาชนในพื้นที่นั้น เป็นหน้าที่โดยทั่วไปของผู้แทนประชาชนอยู่แล้ว เช่น รับฟังปัญหา ความต้องการความเดือดร้อน ตลอดจนข้อร้องเรียนต่าง ๆ ของประชาชนในเทศบาล แล้วนำข้อเรียกร้องเหล่านั้นเสนอต่อฝ่ายบริหารให้ฝ่ายบริหารดำเนินการแก้ไขให้ หรือในบางเรื่องทีสมาชิกสภาเทศบาลสามารถกระทำตัวเอง สมาชิกสภาเทศบาลก็จะดำเนินการแก้ไขได้เลย หรือหากในบางเรื่องอยู่เกินขอบเขตอำนาจ ทีเทศบาลจะดำเนินการได้ สมาชิกสภาเทศบาลก็จะทำหน้าที่ในการประสานไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ทีเกี่ยวข้องเพือดำเนินการต่อไป การดำเนินการเพื่อให้ฝ่ายบริหารกระทำตามข้อเรียกร้องของตนนั้นอาจกระทำได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การทำหนังสือยื่นแสดงปัญหาของประชาชนใน เทศบาลผ่านไปยังนายกเทศมนตรี

เป็นต้น และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น การใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของตนกับผู้ที่มีอำนาจ ร้องขอให้ผู้มีอำนาจดำเนินการให้ เป็นต้น

หน้าที่ในประการที่สาม คือ หน้าที่ในการออกกฎหมายหรือเทศบัญญัติ หน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่ชัดเจนที่สุดในการทำงานของสภาเทศบาล กล่าวคือ สภาเทศบาลทำหน้าที่เป็นองค์กรทางนิติบัญญัติในเทศบาล ทำหน้าที่ในการพิจารณา ถัดกันกรอง และอนุมัติกฎหมายต่าง ๆ ว่าควรบังคับใช้ในเขตเทศบาลหรือไม่ อย่างไร และเมื่อพิจารณากันอย่างรอบคอบแล้ว สมาชิกสภาเทศบาลจึงจะมีมติเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบในร่างเทศบัญญัติเพื่อบังคับใช้เป็นเทศบัญญัติต่อไปหรือไม่หน้าที่ในประการนี้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 ที่กำหนดว่า “เทศบาลมีอำนาจตราเทศบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อบทกฎหมาย...”

และหน้าที่ในประการสุดท้าย คือ หน้าที่ในการตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายบริหารนั้น สภาเทศบาลมีวิธีการในการตรวจสอบและถ่วงดุลอย่างน้อย 3 วิธี ได้แก่

1. การตั้งกระทู้ถามฝ่ายบริหาร

เพื่อให้ฝ่ายบริหารตอบกระทู้ที่ตนเห็นว่าเป็นปัญหาและให้ฝ่ายบริหารชี้แจงข้อเท็จจริงหรือแนวทางเพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป ดังมาตรา 31 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546

2. การตรวจสอบการทำงานโดยคณะกรรมการสามัญและวิสามัญของสภาเทศบาล

คณะกรรมการสามัญและวิสามัญของสภาเทศบาล มีหน้าที่หลักในการกระทำการใด ๆ ตามที่สภามอบหมายให้ดำเนินการ เช่น สืบสวน สอบสวนข้อเท็จจริง ศึกษาถึงความเป็นไปได้หรือลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่เทศบาล เป็นต้น และเมื่อได้ดำเนินการไปเช่นไร กรรมการดังกล่าวต้องรายงานผลการดำเนินงานนั้นให้สภาเทศบาลรับทราบด้วย

การดำเนินงานของคณะกรรมการในลักษณะเช่นนี้ ก็คือ การตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในลักษณะหนึ่งด้วยเช่นกัน เช่น หากสภาเทศบาลไม่เห็นด้วยกับการทำงานของฝ่ายบริหารสภาเทศบาลอาจจะตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อศึกษาและพิจารณาว่าในประเด็นดังกล่าว ควรมีแนวทางในการตัดสินใจหรือดำเนินการอย่างไร ตลอดจนสามารถเรียกให้ฝ่ายบริหารมาชี้แจงว่าเหตุใดฝ่ายบริหารจึงตัดสินใจเช่นนั้น ซึ่งหากฝ่ายบริหารไม่สามารถชี้แจงให้คณะกรรมการดังกล่าวเข้าใจหรือไม่สามารถตอบคำถามได้อย่างกระจ่างชัดแล้ว ผลเสียย่อมเกิดแก่ตัวผู้บริหารเองและอาจมีผลในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

มาตรา 32 วรรค 1 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม

พ.ศ. 2543 ได้ให้อำนาจแก่สภาเทศบาลไว้โดยกำหนดว่า “สภาเทศบาลมีอำนาจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญของสภาเทศบาล และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญของสภาเทศบาล เพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวน

หรือศึกษา เรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล แล้วรายงานต่อสภาเทศบาล”

3. การเสนอเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติในเขตเทศบาล

การตรวจสอบการทำงานในประการนี้ถูกกำหนดไว้ในมาตรา 32 ทวิ ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 ว่า “ในกรณีกิจการในเรื่องใดอาจกระทบถึงประโยชน์ได้เสียของเทศบาลหรือประชาชนในท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาลจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่หรือคณะเทศมนตรีอาจเสนอต่อประธานสภาเทศบาลเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติในท้องถิ่นได้ และประกาศให้ประชาชนทราบ

การออกเสียงประชามติต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการขอปรึกษาความเห็นของประชาชนว่าจะเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกิจการสำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามวรรคหนึ่ง...”

ซึ่งกฎหมายได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิเข้ามาช่วยฝ่ายบริหารตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญต่อเทศบาลได้ง่ายขึ้น ซึ่งการให้ความเห็นของประชาชนนี้จะสามารถกระทำได้อีกต้องได้รับการเสนอจากสมาชิกสภาเทศบาลเสียก่อน

3.1 การรับฟังการแถลงนโยบายโดยไม่มีการลงมติ และ ผลการดำเนินงานของนายกเทศมนตรี

การตรวจสอบและถ่วงดุลการทำงานของฝ่ายบริหารวิธีการหนึ่งก็คือ การฟังการแถลงนโยบายและผลการดำเนินงานของนายกเทศมนตรี ซึ่งวิธีการดังกล่าวแม้จะไม่ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของฝ่ายบริหารมากนัก แต่ก็เป็วิธีการหนึ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่าฝ่ายบริหาร ต้องทำงานอยู่ภายใต้การควบคุมและตรวจสอบของสภาเทศบาลซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในเขตเทศบาล

ตามมาตรา 48 ทศ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ว่า ก่อนนายกเทศมนตรีเข้ารับหน้าที่ ให้ประธานสภาเทศบาลเรียกประชุมสภาเทศบาล เพื่อให้นายกเทศมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาล โดยไม่มีการลงมติ ทั้งนี้ ภายใน 30 วัน นับแต่วันประกาศผลการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี และให้นายกเทศมนตรีจัดทำรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี

3.2 การขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ (เฉพาะเทศบาลใน รูปแบบนายกเทศมนตรี) ในเรื่องการขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ

กฎหมายได้กำหนดรายละเอียดไว้ในมาตรา 48 ทวาทศ แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2543 ให้สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมสภาเทศบาลเพื่อให้นายกเทศมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการเทศบาลโดยไม่มีการลงมติ

2. หน้าที่ของนายกเทศมนตรี และรองนายกเทศมนตรี

ตามกฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของนายกเทศมนตรี มาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ดังนี้

- 2.1 กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาล
- 2.2 ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เทศบัญญัติและนโยบาย
- 2.3 สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล
- 2.4 แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรี

2.5 วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

2.6 รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ

2.7 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ และกฎหมายอื่น

ลักษณะการใช้อำนาจของนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงนี้แตกต่างจากการใช้อำนาจของนายกเทศมนตรีในรูปแบบคณะเทศมนตรีในสมัยก่อน กล่าวคือ นายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงมีลักษณะการใช้อำนาจที่เด็ดขาดกว่า และเป็นผู้ใช้อำนาจแต่เพียงคนเดียว ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจร่วมกับรองนายกเทศมนตรี ซึ่งสามารถสร้าง “ภาวะผู้นำ” ให้แก่นายกเทศมนตรีได้มากกว่านายกเทศมนตรีในรูปแบบคณะเทศมนตรี ที่นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกของสภาเทศบาล

โครงสร้างภายในของเทศบาล

ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดเรื่องโครงสร้างภายในองค์กรของเทศบาลไว้อย่างกว้าง ๆ ดังนี้ (มรุต วันทนากร และดรุณี หมั่นสมักร. 2554 : ออนไลน์)

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. ส่วนราชการอื่นตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

การกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักปลัดเทศบาลและส่วนราชการอื่นในข้างต้น ให้เป็นไปตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

นอกจากนี้ กระทรวงมหาดไทย โดยคณะกรรมการกลางเทศบาล (ก.ท.) ยังได้ประกาศกำหนดการแบ่งโครงสร้างส่วนราชการในเทศบาล ให้เทศบาลมีการแบ่งส่วนราชการดังต่อไปนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล
2. กองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ส่วนราชการที่เป็นสำนักหรือการคลัง, การช่าง, การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, การศึกษา, วิชาการ และแผนงาน, การประปา, การแพทย์, การช่างสุขาภิบาล, สวัสดิการสังคม

2.2 หน่วยงานตรวจสอบภายใน นอกจากนี้ในประกาศดังกล่าว ยังได้กำหนดรายละเอียด และหลักเกณฑ์ในการแบ่งส่วนราชการไว้เพิ่มเติม ดังนี้

2.2.1 เทศบาลอาจเปลี่ยนแปลงส่วนราชการต่าง ๆ (ที่เป็นสำนักหรือกอง) ได้ตาม ความจำเป็นและเหมาะสมของเทศบาล ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.จ.) และต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของคณะกรรมการกลางพนักงานเทศบาลกำหนด (ก.กลาง เทศบาล)

2.2.2 สำนักปลัดเทศบาลมีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับราชการทั่วไปของเทศบาล และราชการที่มิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสำนัก กอง หรือส่วนราชการใดในเทศบาล โดยเฉพาะ

2.2.3 สำนัก กอง หรือส่วนราชการให้มีหน้าที่ตามที่เทศบาลกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.จ.)

2.2.4 การแบ่งส่วนราชการภายใน สำนักปลัด สำนัก กอง หรือส่วนราชการ ให้กำหนดเป็นประกาศเทศบาล โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพนักงานเทศบาล (ก.ท.จ.)

2.2.5 การจัดตั้ง การปรับปรุง การรวมหรือยุบส่วนราชการ ให้เทศบาลพิจารณาเสนอ ความเห็นและพิจารณาอัตรากำลัง การจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกันแล้วเสนอต่อคณะกรรมการ พนักงานเทศบาลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

อำนาจหน้าที่เทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543 ได้กำหนดหน้าที่ของเทศบาลไว้โดยแบ่งตามประเภทของเทศบาล ดังนี้ (มรุต วันทนากร และดรุณี หมั่น สมัคร. 2554 : ออนไลน์)

ประเภทของเทศบาล

1. ภารกิจหน้าที่เทศบาลตำบล (กำหนดไว้ในมาตรา 50)

1.1 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

1.2 ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ

1.3 รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัด

1.4 ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

1.5 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ

1.6 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง

- 1.7 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- 1.8 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ
- 1.9 บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

1.10 หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

2. เทศบาลเมือง (กำหนดไว้ในมาตรา 53)

- 2.1 กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 50
- 2.2 ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- 2.3 ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 2.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
- 2.5 ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 2.6 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ
- 2.7 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 2.8 ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น

3. เทศบาลนคร (กำหนดไว้ในมาตรา 56)

- 3.1 กิจการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 53
- 3.2 ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก
- 3.3 กิจการอย่างอื่นซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข
- 3.4 การควบคุมสุขลักษณะและอนามัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถานบริการอื่น
- 3.5 จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม
- 3.6 จัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- 3.7 การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง (8) การส่งเสริมกิจการการท่องเที่ยว (9) กิจการอื่น ๆ ตามมาตรา 54

ข้อนำสังเกตต่อประเด็นเรื่องหน้าที่ของเทศบาลประการหนึ่ง คือ หน้าที่ของเทศบาล ที่กฎหมายกำหนดไว้ทั้งหมด เทศบาลจะสามารถกระทำได้อีกต่อเมื่อไม่มีกฎหมายอื่น ๆ กำหนดให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานอื่น ๆ อีกแล้ว เทศบาลจึงจะสามารถกระทำได้ โดยเห็นได้จากการที่กฎหมายใช้คำนำหน้ามาตรานี้ว่า “ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาล...มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้...” คำว่า “ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย ” นั้น ทำให้หน้าที่ของเทศบาลถูกจำกัดไว้ แม้กฎหมายเทศบาลจะกำหนดให้เทศบาลทำหน้าที่นั้นได้ แต่ถ้ามีกฎหมายอื่นกำหนดเป็นอย่างอื่น เทศบาลก็ไม่อาจ

ทำหน้าที่ดังกล่าวตามที่กฎหมายเทศบาลกำหนดได้ หรือกระทำได้อีกด้วยข้อจำกัดตามที่กฎหมายอื่น ๆ กำหนดเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าในข้อกฎหมายจะได้กำหนดภารกิจหน้าที่ของเทศบาลเอาไว้อย่างกว้างขวาง แต่ก็มีได้หมายความว่าเทศบาลจะสามารถกระทำได้ในทุกหน้าที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางกฎหมายดังกล่าว

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 ให้เป็นปัจจุบัน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 มาตรา 16 และมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จึงออกระเบียบไว้ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2548 : ออนไลน์)

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2546 บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ 4 ในระเบียบนี้

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา องค์กรบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร

“สภาท้องถิ่น” หมายความว่า สภาองค์กรการบริหารส่วนจังหวัด สภาเทศบาลสภาเมืองพัทยา สภาองค์กรบริหารส่วนตำบล และสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น” หมายความว่า คณะกรรมการพัฒนาองค์กรบริหารส่วนจังหวัดคณะกรรมการพัฒนาเทศบาล คณะกรรมการพัฒนาเมืองพัทยา คณะกรรมการพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น” หมายความว่า คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา

เทศบาลคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเมืองพัทยา คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น” หมายความว่า คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาเทศบาล คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาเมืองพัทยาคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการติดตาม และประเมินผลแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“อำเภอ” หมายความว่า รวมถึงกิ่งอำเภอด้วย

“ผู้บริหารท้องถิ่น” หมายความว่า นายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“สมาชิกสภาท้องถิ่น” หมายความว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาเมืองพัทยา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“นายอำเภอ” หมายความว่า ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอด้วย

“ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดเทศบาล ปลัดเมืองพัทยา ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และปลัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน” หมายความว่า ผู้อำนวยการกองแผน และงบประมาณ ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน หัวหน้ากองวิชาการและแผน หัวหน้างานวิเคราะห์นโยบายและแผน หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกันกับตำแหน่งดังกล่าว

“พนักงานส่วนท้องถิ่น” หมายความว่า ข้าราชการส่วนจังหวัด พนักงานเทศบาล พนักงานเมืองพัทยา พนักงานส่วนตำบล และพนักงานหรือข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

“แผนพัฒนา” หมายความว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนพัฒนาสามปี

“แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา” หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์ และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน ยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัด อ่างทอง และแผนชุมชน

“แผนพัฒนาสามปี” หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนด รายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่อง และเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

“แผนการดำเนินงาน” หมายความว่า แผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่แสดงถึงรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาและกิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณนั้น

“โครงการพัฒนา” หมายความว่า โครงการที่มีวัตถุประสงค์สนองต่อแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และดำเนินการเพื่อให้การพัฒนาบรรลุตามวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้

“การแก้ไข” หมายความว่า การแก้ไขข้อผิดพลาดในแผนพัฒนาหรือแผนการดำเนินงานให้ถูกต้อง โดยไม่ทำให้วัตถุประสงค์และสาระสำคัญเดิมเปลี่ยนแปลงไป

“การเพิ่มเติม” หมายความว่า การเพิ่มเติมแผนงาน โครงการที่ไม่มีอยู่ในแผนพัฒนาสามปีให้ปรากฏไว้ในแผนพัฒนาสามปี

“การเปลี่ยนแปลง” หมายความว่า การทำให้วัตถุประสงค์และสาระสำคัญของ แผนพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ข้อ 5 ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจตีความและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติตามระเบียบนี้ และให้มีอำนาจกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้ได้ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจยกเว้นหรือผ่อนผันการปฏิบัติตามระเบียบนี้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในเขตจังหวัด แล้วรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ยกเว้นหรือผ่อนผัน

ข้อ 6 การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องสอดคล้องกับระเบียบ ว่าด้วยการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หมวด 1

องค์กรจัดทำแผนพัฒนา

ข้อ 7 องค์กรจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

(1) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ข้อ 8 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

- (1) ผู้บริหารท้องถิ่น ประธานกรรมการ
- (2) รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นทุกคน กรรมการ
- (3) สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน กรรมการ
- (4) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน กรรมการ
- (5) ผู้แทนภาคราชการและ/หรือรัฐวิสาหกิจ ที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือก

จำนวนไม่น้อยกว่าสามคน กรรมการ

(6) ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนแต่ไม่เกินหกคน กรรมการ

(7) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการและเลขานุการ

(8) หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน ผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการตามข้อ 8 (3) (4) (5) และ (6) ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

ข้อ 9 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

- (1) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานกรรมการ
- (2) หัวหน้าส่วนการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการ
- (3) ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน กรรมการ
- (4) หัวหน้าส่วนการบริหารที่มีหน้าที่จัดทำแผน กรรมการและเลขานุการ
- (5) เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนหรือพนักงาน

ส่วนท้องถิ่นที่ผู้บริหารท้องถิ่นมอบหมาย ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการตามข้อ 9 (3) ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

ข้อ 10 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยพิจารณาจาก
 - (1.1) อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อประโยชน์สุขของประชาชน เช่น การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การผังเมือง
 - (1.2) ภารกิจถ่ายโอนตามกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ
 - (1.3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ กลุ่มจังหวัด และจังหวัด โดยให้เน้น

ดำเนินการ ในยุทธศาสตร์ที่สำคัญและมีผลต่อประชาชน โดยตรง เช่น การแก้ไขปัญหาความยากจน การป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต

(1.4) กรอบนโยบาย ทิศทาง แนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตจังหวัด

(1.5) นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นที่แถลงต่อสภาท้องถิ่น

(1.6) แผนชุมชนในการนำประเด็นข้างต้นมาจัดทำแผนพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นคำนึงถึงสถานะทางการคลังของท้องถิ่น และความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ มาประกอบการพิจารณาด้วย

(2) ร่วมจัดทำร่างแผนพัฒนา เสนอแนะแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดทำร่างแผนพัฒนา ให้เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง นำปัญหาความต้องการจากแผนชุมชนที่เกินศักยภาพของชุมชนที่จะดำเนินการเองได้มาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนา แต่หากเกินศักยภาพของเทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง ให้เสนอปัญหา ความต้องการไปยังองค์การบริหารส่วนจังหวัด และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนำมาพิจารณาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามอำนาจหน้าที่

(3) พิจารณาร่างแผนพัฒนาและร่างแผนการดำเนินงาน

(4) ให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงาน

ตามข้อ 19 (2)

(5) พิจารณาให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

(6) แต่งตั้งที่ปรึกษา คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานอื่นเพื่อช่วยปฏิบัติงาน

ตามที่เห็นสมควร

(7) ในกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ให้คณะกรรมการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ประสานกับประชาคมหมู่บ้านในการรวบรวม วิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นและจัดทำเป็น โครงการหรือกิจกรรมเพื่อประกอบในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลด้วย

ข้อ 11 คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น มีหน้าที่จัดทำร่างแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด จัดทำร่างแผนการดำเนินงาน และจัดทำร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานตามข้อ 19 (1)

ข้อ 12 การประชุมของคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการติดตามและประเมินผล คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด แล้วแต่กรณีจึงจะเป็นองค์ประชุมให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมการวินิจฉัยชี้ขาดของการประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

หมวด 2

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อ 13 ผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติตาม (1) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม (2) ถึง (7) ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์ สุจริต สามารถตรวจสอบพฤติกรรมได้
- (2) เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นนั้น
- (3) เป็นพนักงานหรือลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น
- (4) เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ตนเป็นกรรมการ
- (5) ตัดยาเสพติดให้โทษ
- (7) เคยถูกไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ
- (8) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป และพ้นโทษมายังไม่ถึงห้าปีนับถึงวันที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิ เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท

ข้อ 14 ผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

ข้อ 15 ผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ครบวาระการดำรงตำแหน่ง
- (2) ตาย
- (3) ลาออก โดยยื่นหนังสือต่อประธานกรรมการที่ตนดำรงตำแหน่ง
- (4) คณะกรรมการที่ผู้ทรงคุณวุฒิดำรงตำแหน่งอยู่เห็นว่ามีเหตุอันควรและมีมติจำนวนไม่น้อยกว่าสองในสามให้ออก
- (5) มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ 13

หมวด 3

การจัดทำแผนพัฒนา

ข้อ 16 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคำเนินการตามระเบียบนี้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นจัดประชุมประชาคมท้องถิ่น ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง เพื่อแจ้งแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น รับทราบปัญหา ความต้องการ ประเด็นการพัฒนา และประเด็นที่เกี่ยวข้องตลอดจนความช่วยเหลือทางวิชาการ และแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เพื่อนำมากำหนดแนวทางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

(2) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น รวบรวมแนวทางและข้อมูล นำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(3) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(4) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาคู่สภากลางการบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาต่อไป

ข้อ 17 การจัดทำแผนพัฒนาสามปี ให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับประชาคมท้องถิ่น กำหนดประเด็นหลักการพัฒนาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา รวมทั้งสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการของประชาคมและชุมชน โดยให้นำข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาจากหน่วยงานต่างๆ และข้อมูลในแผนชุมชนมาพิจารณาประกอบการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

(2) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมประเด็นหลักการพัฒนาปัญหา ความต้องการ และข้อมูลนำมาจัดทำร่างแผนพัฒนาสามปี แล้วเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(3) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปีเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(4) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบลให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้ความเห็นชอบก่อนแล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีต่อไป

ข้อ 18 แผนพัฒนาสามปีให้จัดทำและทบทวนให้แล้วเสร็จภายในเดือนมิถุนายน ก่อนงบประมาณประจำปีผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจขยายเวลาการจัดทำแผนพัฒนาสามปีแล้วรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบในกรณีของเทศบาลผู้ว่าราชการจังหวัดอาจมอบอำนาจให้นายอำเภอได้ เมื่อมีการขยายเวลาให้แจ้งจังหวัดเพื่อรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ สำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล อำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดตามวรรคสองให้เป็นอำนาจของนายอำเภอแล้วแจ้งจังหวัดเพื่อรายงานกระทรวงมหาดไทยทราบ

ข้อ 19 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกจัดทำหรือร่วมจัดทำร่างแผนพัฒนาได้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานที่จะมอบหมายให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกดำเนินการเพื่อเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงานแล้วเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(3) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติข้อกำหนดขอบข่ายและรายละเอียดของงาน

ข้อ 20 ให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกที่จัดทำหรือร่วมจัดทำร่างแผนพัฒนาดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการจัดทำร่างแผนพัฒนาตามระเบียบนี้

หมวด 4

การแก้ไข การเพิ่มเติมหรือการเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนา

ข้อ 21 การแก้ไขแผนพัฒนาเป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น

ข้อ 22 การเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาสามปี ให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จัดทำร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงพร้อมเหตุผลและความจำเป็นเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลง เพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(3) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลง และประกาศใช้แผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอร่างแผนพัฒนาสามปีที่เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วผู้บริหารท้องถิ่น จึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้ต่อไป

ข้อ 23 การเปลี่ยนแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ โดยมีขั้นตอน ดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงพร้อมเหตุผลและความจำเป็นเสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นและประชาคมท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนยุทธศาสตร์การ พัฒนาที่เปลี่ยนแปลงเพื่อเสนอผู้บริหารท้องถิ่น

(3) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลง และประกาศใช้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล ให้ผู้บริหาร ท้องถิ่นเสนอร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ความเห็นชอบก่อน แล้วผู้บริหารท้องถิ่นจึงพิจารณาอนุมัติและประกาศใช้ต่อไป

หมวด 5

การนำแผนพัฒนาไปปฏิบัติ

ข้อ 24 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นประกาศใช้แผนพัฒนาที่อนุมัติแล้ว และนำไปปฏิบัติ รวมทั้งแจ้งสภาท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และประกาศให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่ประกาศใช้และปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

ข้อ 25 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้แผนพัฒนาสามปีเป็นกรอบในการจัดทำงบประมาณ รายจ่ายประจำปี และงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม รวมทั้งวางแนวทางเพื่อให้มีการปฏิบัติให้บรรลุ วัตถุประสงค์ตามโครงการที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาสามปี

ข้อ 26 การจัดทำแผนการดำเนินงานให้ดำเนินการตามระเบียบนี้ โดยมีขั้นตอน ดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นรวบรวมแผนงาน โครงการ พัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจ

และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วจัดทำร่างแผนการดำเนินงาน เสนอคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น

(2) คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นพิจารณาร่างแผนการดำเนินงาน แล้วเสนอผู้บริหารท้องถิ่นประกาศเป็นแผนการดำเนินงาน ทั้งนี้ให้ปิดประกาศแผนการดำเนินงานภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ประกาศ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันและต้องปิดประกาศไว้อย่างน้อยสามสิบวัน

ข้อ 27 แผนการดำเนินงานให้จัดทำเสร็จภายในเดือนธันวาคมของปีงบประมาณนั้น หรือภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ตั้งงบประมาณดำเนินการหรือได้รับแจ้งแผนงาน/โครงการจากหน่วยราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีงบประมาณนั้นการขยายเวลาการจัดทำและการแก้ไขแผนการดำเนินงานเป็นอำนาจของผู้บริหารท้องถิ่น

หมวด 6

การติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา

ข้อ 28 ให้ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วย

- (1) สมาชิกสภาท้องถิ่นที่สภาท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสามคน
- (2) ผู้แทนประชาคมท้องถิ่นที่ประชาคมท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
- (3) ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน
- (4) หัวหน้าส่วนการบริหารที่คัดเลือกกันเองจำนวนสองคน
- (5) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้บริหารท้องถิ่นคัดเลือกจำนวนสองคน

โดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการหนึ่งคนทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการ และกรรมการอีกหนึ่งคนทำหน้าที่เลขานุการของคณะกรรมการกรรมการตามข้อ 28 ให้มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปีและอาจได้รับการคัดเลือกอีกได้

ข้อ 29 คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- (1) กำหนดแนวทาง วิธีการในการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
- (2) ดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนา
- (3) รายงานผลและเสนอความเห็นซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผล

แผนพัฒนาต่อผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอต่อสภาท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชนในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกัน อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ปิดประกาศโดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

(4) แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อช่วยปฏิบัติงานตามที่เห็นสมควร
 ข้อ 30 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมอบให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอก ดำเนินการ
 หรือร่วมดำเนินการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาได้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

(1) คณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่นจัดทำร่างข้อกำหนดขอบข่าย
 และรายละเอียดของงานที่จะมอบหมายให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกดำเนินการเพื่อเสนอผู้บริหาร
 ท้องถิ่น

(2) ผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติข้อกำหนด ขอบข่ายและรายละเอียด
 ของงาน

(3) ให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกที่ดำเนินการหรือร่วมดำเนินการติดตาม
 และประเมินผลรายงานผลการดำเนินการซึ่งได้จากการติดตามและประเมินผลต่อคณะกรรมการ
 ติดตามและประเมินผล เพื่อประเมินผลการรายงานผล เสนอความเห็นต่อผู้บริหารท้องถิ่น

(4) ผู้บริหารท้องถิ่นเสนอผลการติดตามและประเมินผลต่อสภาท้องถิ่น
 คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น และประกาศผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาให้ประชาชน
 ในท้องถิ่นทราบโดยทั่วกันอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนธันวาคมของทุกปี ทั้งนี้ให้ปิดประกาศ
 โดยเปิดเผยไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

ข้อ 31 เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมและเพื่อให้การบริหารงานของ
 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล กระทรวงมหาดไทยอาจจัดให้
 มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้
 ตามความเหมาะสม

บทเฉพาะกาล

ข้อ 32 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาสามปีและแผนปฏิบัติการ ที่มีอยู่
 เดิมก่อนวันที่ระเบียบนี้มีผลในการประกาศใช้ ให้มีผลใช้ได้ต่อไป

ประกาศ ณ วันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2548

สมชาย สุนทรวัฒน์

(นายสมชาย สุนทรวัฒน์)

รัฐมนตรีช่วยว่าการฯ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

• ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่มที่ 122 ตอนพิเศษ 115 ง
 วันที่ 17 ตุลาคม 2548 หน้า 46 - 57__

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

1. ความหมายของการวางแผน (Definition of Planning)

การวางแผนเป็นการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาเปรียบเสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต (Where we are to, where we want to go) เป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ พิจารณา กำหนดแนวทางปฏิบัติงาน มีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเน อย่างใช้ดุลยพินิจ

การวางแผนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวางแผนคือ ความพยายามที่เป็นระบบ (Systematic Attempt) เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้องค์การบรรลุผลที่ปรารถนา

สำนักพัฒนาเมือง (2534 : 4; อ้างถึงใน นที ศิริสุทธิธรรม. 2546 : 7) ให้ความหมายของการวางแผนพัฒนา (Development Planning) หมายถึง การกำหนดและตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะดำเนินงานอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อใด และใครเป็นผู้ดำเนินงานหรือรับผิดชอบ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม โครงสร้างพื้นฐานและการเมือง การบริหาร ทั้งนี้ โดยการนำปัญหา (Problem) ความต้องการ (Need) นโยบายหรือคำสั่ง (Policy or Directive) และศักยภาพ (Potential) มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหานั้นเองต่อความต้องการของนโยบาย และพัฒนาศักยภาพ แล้วจึงกำหนดออกมาในรูปของแผนงานและ โครงการเพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไขสภาพต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2548 ข : 17) ได้ให้ความหมายของการวางแผนว่าเป็นการพิจารณาแนวทางการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต เป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติงาน มีรากฐานการตัดสินใจ ตามตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเนอย่างใช้ดุลยพินิจ

สรุปว่าการวางแผน หมายถึง กระบวนการวินิจฉัยและการตัดสินใจที่เกี่ยวกับสภาพการณ์และการกำหนดสิ่งที่ต้องการที่จะพัฒนาในองค์กร ไว้ในอนาคต เพื่อที่จะได้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งการกำหนดแนวทางการพัฒนาต้องมีแบบแผนการพัฒนาที่ชัดเจนมีขั้นตอนที่เหมาะสม เพื่อนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ดังนี้

2. ความสำคัญของการวางแผน (Significance of Planning)

1. เป็นการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการจัดโอกาสทางด้านการจัดการให้ผู้วางแผนมีสายตาว่างไกล มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ปัญหา ความต้องการของประชาชนในสังคมนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร ดังนั้นองค์กรจึงจำเป็นต้องเตรียมตัวและเผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากความผันผวนของสิ่งแวดล้อมอันได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เป็นต้น

2. ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดรจึงทำให้มีการยอมรับแนวความคิดเชิงระบบ (System Approach) เข้ามาใช้ในองค์กรยุคปัจจุบัน

3. ทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนาทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

4. เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อนเพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจนและยังเป็นการอำนวยความสะดวกในการจัดระเบียบขององค์กรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้น เป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

5. ทำให้เกิดความเข้มแข็งในการดำเนินงานเนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำโดยอาศัยทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยต่างๆ (Rational Approach) มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่กล่าวโดยสรุปว่า ไม่มีองค์กรใดที่ประสบความสำเร็จได้ โดยปราศจากการวางแผน ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจอันดับแรกที่มีความสำคัญของการบริหารงานที่ดี

3. ประโยชน์ของการวางแผน (Advantages of Planning)

การวางแผนที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. บรรลุจุดมุ่งหมาย (Attention of Objectives) การวางแผนทุกครั้งจะมีจุดหมายปลายทาง เพื่อให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้ การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผน ถ้าจุดมุ่งหมายที่กำหนดมีความเข้มแข็งก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งตรงไปยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

2. ประหยัด (Economical Operation) การวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญา เพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุถึงประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่างๆ มีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่องกัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่าง ๆ ที่ทำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่าง ๆ อย่างคุ้มค่านับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดี ก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์กร

3. ลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอนใน

อนาคตลงเพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตการวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นแล้ว ทำการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตและได้หาแนวทางพิจารณาป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว

4. เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of Control) การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือถ้าไม่มีการวางแผนก็ไม่สามารถมีการควบคุม กล่าวได้ว่าแผนกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่การควบคุม

5. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages Innovation and Creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานด้านการตัดสินใจ และเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดใหม่ ๆ (นวัตกรรม) และความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่ฝ่ายจัดการมีการวางแผนกันนั้นจะเป็นการระดมปัญญาของคณะผู้ทำงานด้านการวางแผนทำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ และความคิดสร้างสรรค์ นำมาใช้ประโยชน์แก่องค์การ และยังเป็นการสร้างทัศนคติการมองอนาคตระหว่างคณะผู้บริหาร

6. พัฒนาแรงจูงใจ (Improves Motivation) ระบบการวางแผนที่ดีจะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหาร และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนงานด้วยเพราะเขารู้อย่างชัดเจนว่าองค์การคาดหวังอะไรจากเขาบ้าง นอกจากนี้ การวางแผนยังเป็นเครื่องมือฝึกและพัฒนาแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารในอนาคต

7. พัฒนาการแข่งขัน (Improves Competitive Strength) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้องค์การมีการแข่งขันกันมากกว่าองค์การที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผน ที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงาน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การวางแผนได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์การ ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดวางไว้มุ่งไปที่จุดมุ่งหมายเดียวกัน มีการจัดประสานงานในฝ่ายต่าง ๆ ขององค์การเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์การ

4. ข้อจำกัดในการวางแผน (Restrictions on the Plan)

อย่างไรก็ตามการวางแผนบางครั้งอาจประสบความล้มเหลว หรือขาดประสิทธิภาพขึ้น ได้ ดังนั้นข้อความต่อไปนี้จะช่วยให้นำไปพิจารณาประกอบในการวางแผน เพื่อให้การวางแผน ไม่ประสบความล้มเหลว

1. การขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในการวางแผนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำมาพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงาน แต่ถ้าขณะที่มีการวางแผนนั้น

กลุ่มทำงานได้ข้อมูลที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้ จะทำให้การวางแผนงานนั้นเกิดการผิดพลาด ฉะนั้น ข้อมูลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแผนงานเป็นอย่างยิ่ง

2. การวางแผนเป็นกระบวนการมองไปข้างหน้า ถ้าผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เขาจะไม่สามารถทำการวางแผนที่ดีได้เลย ฉะนั้นผู้วางแผนจะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มและเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นจะได้สามารถมองหามาตรการประเมินและติดตามแผนที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสมและเข้าใจการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้อง

3. การวางแผนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การวางแผนอาจจะทำให้การปฏิบัติการบางกรณีล่าช้าไปได้ แต่ก็ก็เป็นความจริงว่าถ้าเราไม่ใช้เวลาในการวางแผนอย่างพอเพียงแล้ว แผนที่กำหนดขึ้นอาจจะกลายเป็นแผนที่ใช้ไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่าการวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการรวบรวมการวิเคราะห์ สารสนเทศและการประเมินทางเลือกต่าง ๆ ดังนั้นถ้าการจัดการไม่จัดงบประมาณค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอในการวางแผน ไม่ยอมใช้เวลาให้พอเพียงคิดแต่เพียงว่าเสียเวลาสิ้นเปลืองแล้วผลของแผนที่จะออกมาดีนั้น ย่อมเป็นไปได้

4. การดำเนินการภายในองค์การที่เข้มงวดเกินไปในเรื่องต่างๆ จะเป็นอุปสรรคในการนำความคิดริเริ่มและแนวความคิดใหม่ ๆ เข้ามาสู่องค์การ ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องมีการยืดหยุ่นการดำเนินการในบางกรณีบ้าง ซึ่งจะนำผลดีมาสู่องค์การ

5. การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดในการวางแผน บางครั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การธุรกิจต่าง ๆ ทั่วโลกเป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่อง มาจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ฉะนั้นผู้วางแผนไม่สามารถยอมรับเรื่องราวต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ อาจจะนำไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มคนงานและทัศนคติเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการวางแผนที่เกิดขึ้นขาดประสิทธิภาพ

6. ประสิทธิภาพในการวางแผนอาจมีข้อจำกัดมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้เพราะปัจจัยภายนอกบางอย่างยากแก่การทำนายและคาดการณ์ เช่นการเกิดสงคราม การควบคุมของรัฐบาล หรือภัยธรรมชาติต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วางแผนไม่สามารถควบคุมได้ก็อาจทำให้การดำเนินงานตามแผนประสบปัญหาอย่างยากได้

5. หลักการพื้นฐานในการวางแผน (The Basic Principles of Planning)

การวางแผนประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 4 ประการด้วยกันคือ

1. การวางแผนจะต้องสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ (Contribution to Purpose and Objectives) ในการวางแผน ผู้วางแผนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญว่าเป้าหมายของแผนทุกแผนที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องเกื้อหนุนและอำนวยความสะดวกให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การสัมฤทธิ์ผลหลักการนี้เกิดขึ้นจากธรรมชาติขององค์การธุรกิจต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้

วัตถุประสงค์ของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกัน ในองค์กรบรรลุตามเป้าหมายหรือประสบความสำเร็จได้ ด้วยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกอย่างจริงใจ

2. การวางแผนเป็นงานอันดับแรกของกระบวนการจัดการ (Primacy of Planning) ซึ่งกระบวนการจัดการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การตั้งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การวางแผนเป็นงานเริ่มต้นก่อนขั้นตอนอื่น ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเป็นตัวสนับสนุนให้งานด้านอื่น ๆ ดำเนินไปด้วยความสอดคล้อง

3. การวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคน (Pervasiveness of Planning) การวางแผนเป็นงานของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องทำแล้วแต่ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารในระดับที่ต่างกันต่างก็มีความรับผิดชอบควบคุมให้งานที่ตนกระทำอยู่ให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นการวางแผนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

4. ประสิทธิภาพของแผนงาน (Efficiency of Plans) ในการวางแผนนั้นผู้วางแผนจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการวางแผน ซึ่งสามารถพิจารณาจากการ บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการลงทุนอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น การใช้เวลา เงิน เครื่องมือ แรงงาน และการบริหารที่ดีสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิกในองค์การหลักการพื้นฐาน 4 ประการนี้ นับว่ามีส่วนสำคัญในการปูพื้นฐานของความคิด ในด้านการวางแผนให้องค์การประสบเจริญก้าวหน้า

6. ลำดับขั้นในกระบวนการวางแผน (Steps in Planning Process)

การดำเนินงานใดๆ ก็ตามควรจะมีลำดับขั้น และขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ การวางแผนก็เช่นกันจำเป็นต้องทำต่อเนื่องเป็นกระบวนการลำดับขั้นในการวางแผนประกอบด้วย ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objectives) เป็นงานอันดับแรกที่นักวางแผนจะดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อให้รู้ทิศทางที่จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า เพราะการวางแผนเป็นเรื่องของอนาคต ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเป็นพื้นฐานที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในองค์การ สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักในการวางแผนคือแผนที่วางจะต้องมีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในองค์การเกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกันอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และมีการประสานงานกัน

2. พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผน (Developing the Planning Permisses) ผู้วางแผนจะต้องกำหนดข้อตกลงต่างๆ ที่จะเป็นขอบเขตในการวางแผน เพื่อสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตได้ถูกต้องใกล้เคียง การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นจะนำมาเป็นพื้นฐานในการวางแผน ขอบเขตและข้อตกลงต่างๆ ที่เป็นผลมาจากข้อมูลและปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความรู้สึกของประชาชน นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว การวางแผนจะต้องตระหนักถึงข้อมูลและปัจจัย

ภายในองค์กรด้วย จึงจะทำให้ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมาจากข้อมูลรอบด้านอันเป็นผลทำให้ข้อมูลที่น่ามาใช้เป็นกรอบในการวางแผนมีความเชื่อถือได้มากขึ้น

3. พิจารณาข้อจำกัดต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในการวางแผน (Reviewing all Possible Limitations on Planning) ข้อจำกัดต่างๆ มักเกิดขึ้นเสมอในการทำงานใดๆ ฉะนั้นถ้าผู้วางแผนได้มีการพิจารณาและคำนึงถึงเหล่านี้แล้วก็จะสามารถขจัดข้อจำกัดต่างๆ ให้เหลือน้อยลง สิ่งที่ควรนำมาพิจารณา คาดการณ์ในการวางแผนได้แก่ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพทางการเงิน ตลอดจนบุคคลากรต่างๆ ในองค์กร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีน้ำหนักสำคัญในการกำหนดแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป

4. พัฒนาทางเลือก (Developing Alternatives) ในการวางแผนผู้วางแผนควรได้แสวงหาทางเลือกต่างๆ ที่จะป็นแนวทางในการดำเนินการตามแผนนั้น เพราะบางครั้งการดำเนินการตามแผนหนึ่งๆ ไม่ใช่มีแนวทางปฏิบัติแนวเดียวที่จะบรรลุความสำเร็จของแผนนั้น แต่อาจมีแนวปฏิบัติหลายๆ แนวที่สามารถไปถึงวัตถุประสงค์ของแผนนั้นได้เช่นกัน ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องคิดถึงแนวทางต่างๆ หลากๆ แนวมากำหนดกิจกรรมในการวางแผน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาความคิดของผู้วางแผนให้มีความหลากหลายตามข้อมูลต่างๆ

5. ประเมินทางเลือก (Evaluating the Alternatives) การประเมินทางเลือกนี้ต้องการหลังจากได้มีการพัฒนาทางเลือกต่างๆ แล้ว ผู้วางแผนจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยต่างๆ ของทางเลือกแต่ละแนวประกอบว่าจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่ทางเลือกเหล่านี้จะทำให้โครงการดำเนินไปได้แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้สูงสุด (The Most Feasible Alternatives) สิ่งที่เป็นข้อคิดสำหรับผู้วางแผนในการประเมินทางเลือกนั้นก็คือไม่มีวิธีใดที่ให้ผลสูงสุดเพียงวิธีเดียว ฉะนั้นผู้วางแผนควรตัดสินใจเลือกทางเลือกสองแนวทางหรือมากกว่า และนำทางเลือกที่เลือกแล้วมาหลอมรวมกันเพื่อเป็นแผนที่เป็นไปได้มากที่สุด (The Most Feasible Plan) ในการปฏิบัติ

6. เปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (Converting Plans into Actions) ผู้วางแผนต้องทำการเปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะออกมาในรูปการกำหนดเป็นนโยบาย (Policies) ตารางการทำงาน (Schedules) และงบประมาณ (Budgets) การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่กล่าวนี้จะช่วยเป็นแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

7. ลักษณะของแผนที่ดี (Requirement of a Good Plan)

แผนที่ดีควรมีลักษณะ ดังนี้

1. แผนควรมีลักษณะชี้เฉพาะมากกว่ามีลักษณะกว้างหรือกล่าวทั่วๆ ไป (It should be specific rather than general) การชี้เฉพาะถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจน และ โอกาสที่จะเกิดความเข้าใจผิดหรือนำไปใช้ผิดๆ นั้นน้อยมาก ฉะนั้นการจัดทำแผนจะต้องมีลักษณะเฉพาะเพื่อให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่ต้องตีความกันในลักษณะต่างๆ และบางครั้งการตีความ นั้น

อาจก่อให้เกิดคำเนิการที่ผิดพลาดทางไปก็เป็นได้

2. แผนควรจะจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่ยังไม่รู้ให้ชัดเจน (A plan should distinguish between the known and the unknown) ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการคาดการณ์ เหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคต ฉะนั้นการจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้และสิ่งที่ยังไม่รู้ให้เห็นเด่นชัด จะทำให้ ผู้ใช้แผนคำนึงถึงและพิจารณาสิ่งที่ยังไม่รู้ให้รอบคอบ

3. แผนควรมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ (A plan should be logical and practical) ซึ่งเรื่องนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้วางแผนจะต้องใช้การคิด วิเคราะห์ การคิดวิจารณ์เป็นฐานในการพิจารณาข้อมูลต่างๆ อย่างมีเหตุผลและตัดสินใจเลือก แนวทางดำเนินการ ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

4. แผนจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ (The plan must be flexible and capable of being modified) แผนที่น่าไปใช้จะต้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ การเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่ สามารถเกิดได้ทุกขณะ นอกจากนั้นการดำเนินการต่างๆ มักจะมีตัวแปรต่างๆ จำนวนมาก ที่มีผลกระทบต่อแผน ฉะนั้นแผนที่ดีจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่ แปรเปลี่ยนไป

5. แผนจะต้องได้รับการยอมรับจากกระบวนการที่เกี่ยวข้อง (The plan must be acceptable to the persons who adopt it and to the persons who are affected) ทั้งนี้เนื่องจากการยอมรับ จะนำมา ซึ่ง ความตั้งใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนำแผน ไปปฏิบัติ ถ้าแผนที่วางนั้นได้รับการยอมรับ จาก ผู้เกี่ยวข้องย่อมเป็นผลดีแก่การดำเนินงานขององค์การ ธุรกิจเป็นอย่างยิ่ง

8. ประเภทของการวางแผน (Type of Planning)

การวางแผนสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะแนวคิดพื้นฐานได้ดังนี้

1. จำแนกตามระดับการจัดการ

1.1 การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่าย บริหารระดับสูง (Top Management) เป็นการวางแผนในลักษณะการพิจารณาภาพรวมทั้งหมด (Overall Planning) ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างกว้าง ๆ และขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงาน สามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ตามกำลังของทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่คาดการณ์ว่าจะมีในอนาคต

1.2 การวางแผนบริหาร (Administrative Planning) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของ ฝ่ายบริหารระดับกลาง (Middle-level Management) เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดกรอบและ ทิศทางไว้ สำหรับแผนปฏิบัติการ (Operative Plans)

1.3 การวางแผนปฏิบัติการ (Operational Planning) เป็นแผนที่ผู้บริหารระดับต้น (Lower Level Managers) นำแผนบริหาร (Administrative Plans) ไปดำเนินการในภาคปฏิบัติ

2. จำแนกตามลักษณะการปฏิบัติ

2.1 การวางแผนดำเนินงาน (Standing Planning) เป็นการวางแผนที่มีลักษณะเป็น แผนถาวรบ่งบอกถึงแนวความคิด หลักการหรือแนวทางปฏิบัติในการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อย ในองค์กรหรือใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นประจำ แผนชนิดนี้จะรวมไปถึงนโยบาย วิธีปฏิบัติงาน กฎ วิธีการ และมาตรฐาน การวางแผนใช้ประจำมีประโยชน์ต่อผู้บริหารเป็นอย่างยิ่งที่สามารถตรวจสอบการทำงานของพนักงานและสามารถประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีเอกภาพและ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างไรก็ตามการวางแผนชนิดนี้อาจมีจุดอ่อนบ้าง คือเมื่อสภาพการณ์บางอย่างเปลี่ยนแปลงไป แผนประเภทนี้จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับสภาพการณ์ในลักษณะแผนใช้เฉพาะครั้ง

2.2 การวางแผนใช้เฉพาะครั้ง (Ad Hoc Single Planning) เป็นการวางแผนเพื่อปรับ และเสริมการวางแผนดำเนินงานประจำทั้งนี้เนื่องจากแผนดำเนินงานประจำไม่อาจตอบสนองความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ แผนใช้เฉพาะครั้งจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการ ปฏิบัติงาน เฉพาะสถานการณ์แผนประเภทนี้ใช้ครั้งเดียวแล้วจะไม่นำมาใช้อีก บางครั้งจึงมีการเรียกแผนชนิดนี้ว่า แผนใช้ครั้งเดียว แผนประเภทนี้ได้แก่ แผนงาน โครงการ งบประมาณ และตารางการทำงาน แผนใช้เฉพาะครั้งมีประโยชน์ต่อองค์กรทำให้ลดความเสี่ยงและเป็นการใช้เพื่อความเหมาะสมกับสภาพ การณ์ที่เกิดขึ้น

3. จำแนกตามระยะเวลา

3.1 การวางแผนระยะยาว (Long-range Planning) เป็นการวางแผนที่กำหนดระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป แต่จากการศึกษาของ The American Management Association พบว่าแผนระยะยาวนี้ควรมีระยะ 5 ปี เหมาะสมที่สุดที่จะสามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างมีเหตุผล

3.2 การวางแผนระยะปานกลาง (Medium-range Planning) เป็นการวางแผนที่มีระยะเวลาดำเนินการระหว่าง 3 ถึง 5 ปี

3.3 การวางแผนระยะสั้น (Short-range Planning) มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ระหว่าง 1 ถึง 3 ปี การวางแผนระยะสั้นเป็นการกำหนดกิจกรรมช่วงสั้น ๆ เพื่อให้วัตถุประสงค์ในแผนระยะยาวประสบความสำเร็จ แผนระยะสั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับแผนระยะยาว องค์กรจึงจะดำเนินการ ไปถึงจุดมุ่งหมายปลายทางอย่างราบรื่น อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการวางแผนตามระยะเวลาไม่ว่าจะเป็นการวางแผนระยะสั้นและ ระยะยาวอาจไม่ได้กำหนดเวลาที่กล่าวในตอนต้น เพราะสภาพของ องค์กรในยุคปัจจุบันต้องมีการ เปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศและระหว่างประเทศ

4. จำแนกตามลักษณะคุณค่าการใช้งาน การวางแผนกายภาพ (Physical Planning) เป็นการวางแผนด้านทำเลที่ตั้ง การใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดหาเครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องการพัฒนา ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ

5. การจำแนกตามขอบข่ายลักษณะของแผน แบ่งออกได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ (Objectives)
2. นโยบาย (Policies)
3. วิธีปฏิบัติงาน (Procedures)
4. วิธีการ (Method)
5. มาตรฐาน (Standard)
6. งบประมาณ (Budget)
7. แผนงาน (Program)

บริบทของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

จากนี้ไปผู้วิจัยขอนำบริบทของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มากล่าวโดยสังเขปดังนี้ (สำนักเทศบาล. 2554 : 4 - 12)

ประวัติของเทศบาลตำบลอุดมธรรม

เทศบาลตำบลอุดมธรรมได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบลกระสัง ซึ่งได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลกระสังจัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบลกระสัง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย และได้ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 113 ตอนที่ 9 ง ลงวันที่ 30 มกราคม 2539 มีผลบังคับในวันที่ 30 มีนาคม 2539 และได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะเปลี่ยนชื่อจากองค์การบริหารส่วนตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอุดมธรรม และจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลอุดมธรรม ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศ ณ วันที่ 16 กรกฎาคม 2551 มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม 2551

สภาพทั่วไป

1. ลักษณะที่ตั้ง

เทศบาลตำบลอุดมธรรม เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งในสิบสององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอกระสัง ประมาณ 100 เมตร ปัจจุบันที่ทำการเทศบาลตำบลอุดมธรรม ตั้งอยู่ที่ที่ว่าการอำเภอกระสัง (หลังเก่า) หมู่ที่ 9 ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ สำหรับเป็นสถานที่ให้บริการประชาชนที่มาติดต่อราชการ เทศบาลตำบลอุดมธรรม มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลกันทรารมย์ ตำบลเมืองไผ่	อำเภอกระสัง
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลบ้านปรือ เทศบาลตำบลสองชั้น	อำเภอกระสัง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับเทศบาลตำบลหนองเต็ง	อำเภอกระสัง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับเทศบาลตำบลสองชั้น และอำเภอห้วยราช	อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

2. เนื้อที่

ตำบลกระสัง มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 72.506 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 45,316.25 ไร่ โดยแยกเป็น

- เขตเทศบาลตำบลกระสัง 1.77 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,106.25 ไร่
- เขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม 70.736 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 44,210 ไร่

3. ลักษณะภูมิประเทศ

เทศบาลตำบลอุดมธรรม มีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและมีความลาดชันเล็กน้อยในบางพื้นที่

4. การปกครอง

เทศบาลตำบลอุดมธรรม มีหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 17 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 2 บ้านน้อย	หมู่ที่ 12 บ้านตาบัว
หมู่ที่ 3 บ้านสวนใหม่	หมู่ที่ 13 บ้านสำโรง
หมู่ที่ 4 บ้านหนองลิง	หมู่ที่ 14 บ้านขาม
หมู่ที่ 5 บ้านหนองแวง	หมู่ที่ 17 บ้านป่าบุ
หมู่ที่ 6 บ้านระยองใหญ่	หมู่ที่ 18 บ้านระยองพัฒนา
หมู่ที่ 7 บ้านสุขสำราญ	หมู่ที่ 19 บ้านอุดมธรรม
หมู่ที่ 8 บ้านตะเคียน	หมู่ที่ 20 บ้านสุขสำราญสามัคคี
หมู่ที่ 10 บ้านหนองตระเสก	หมู่ที่ 21 บ้านหนองปลาไหล
หมู่ที่ 11 บ้านถนน	

5. ประชากร

เขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม มีจำนวนประชากร 10,986 คน เป็นชาย 5,567 คน หญิง 5,419 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 155 คน / ตารางกิโลเมตร โดยมีข้อมูลประชากรในปี พ.ศ. 2553 ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

หมู่ที่	ชื่อชุมชน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม		
2	บ้านน้อย	490	453	943	270	
3	บ้านสวนใหม่	259	277	536	148	

ตาราง 1 (ต่อ)

หมู่ที่	ชื่อชุมชน	จำนวนประชากร (คน)			จำนวนครัวเรือน	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม		
4	บ้านหนองลิง	513	535	1,048	212	
5	บ้านหนองแถม	513	495	1,008	207	
6	บ้านระยองใหญ่	233	248	481	99	
7	บ้านสุขสำราญ	306	310	616	140	
8	บ้านตะเคียน	377	380	757	172	
10	บ้านหนองตระเสก	400	362	762	152	
11	บ้านถนน	232	226	458	92	
12	บ้านตาบัว	259	252	511	119	
13	บ้านสำโรง	236	214	450	105	
14	บ้านขาม	240	250	490	103	
17	บ้านป่าบุ	332	280	612	132	
18	บ้านระยองพัฒนา	350	336	686	153	
19	บ้านอุดมธรรม	412	401	813	244	
20	บ้านสุขสำราญ สามัคคี	205	212	417	94	
21	บ้านหนองไหล	210	188	398	84	

ที่มา : อำเภอกระสัง (2554)

หมายเหตุ หมู่ที่ 77 (ทะเบียนบ้านกลาง) ซึ่งมีประชากรชาย 119 คน หญิง 102 คน

ครัวเรือน 1 ครัวเรือน

6. ท้องถิ่นอื่นในตำบล

จำนวนเทศบาลหนึ่งแห่ง คือ เทศบาลตำบลกระสัง กล่าวคือมีหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเรียกว่าเทศบาลที่มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ในเขตตำบลกระสัง มีจำนวน 2 เทศบาล คือ

1. สำนักงานเทศบาลตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

2. สำนักงานเทศบาลตำบลอุ้มฉัตร อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สภาพทางเศรษฐกิจ

1. อาชีพ

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลอุ้มฉัตร ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและ ร้อยละ 10 ประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น เป็นเจ้าของกิจการขนาดกลาง ขนาดเล็กบางส่วน ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ฯลฯ

2. หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลอุ้มฉัตร

- ธนาคาร	-	แห่ง
- โรงแรม	1	แห่ง
- ปั๊มน้ำมัน	4	แห่ง
- โรงงานอุตสาหกรรม	1	แห่ง
- โรงเรียนขนาดเล็ก	38	แห่ง
- ฟาร์มสุกร	5	แห่ง
- ฟาร์มเลี้ยงไก่	5	แห่ง
- อู่ซ่อมรถ	11	แห่ง
- ร้านค้า	106	แห่ง

สภาพสังคม

1. การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	6	แห่ง
- โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา	1	แห่ง
- ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	3	แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	2	แห่ง

2. สถาบันและองค์กรทางศาสนา

- วัด/สำนักสงฆ์	8	แห่ง
- มัสยิด	-	แห่ง
- ศาลเจ้า	1	แห่ง
- โบสถ์คริสต์	1	แห่ง

3. การสาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล	1	แห่ง
------------------------	---	------

- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ ร้อยละ 100
- ศูนย์สาธารณสุขหมู่บ้าน 17 แห่ง

4. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ที่ทำการตำรวจชุมชนชั่วคราว 1 แห่ง
ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 17 บ้านป่าบุ ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

การบริการพื้นฐาน

1. การคมนาคม

- ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 226 ผ่านทางแยกเข้าอำเภอกระสัง – อำเภอเมืองสุรินทร์และอำเภอเมืองบุรีรัมย์
 - ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2208 จากอำเภอประโคนชัย – อำเภอพลับพลาชัย – อำเภอกระสัง
 - ถนน กรมทางหลวงชนบท หมายเลข 11046 เชื่อมการติดต่อกับ ตำบลสองชั้น
 - ถนน กรมทางหลวงชนบท สายกระสัง – สตึก เชื่อมการติดต่อกับ ตำบลกันทรารมย์ และตำบลลำควน
 - ถนน กรมทางหลวงชนบทหมายเลข 11068 เชื่อมการติดต่อกับ ตำบลเมืองไผ่และตำบลเมืองโพธิ์ อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์
 - ถนนกรมทางหลวงชนบท สายกระสัง – โศกตามุง เชื่อมการติดต่อกับอำเภอห้วยราช
- นอกจากนี้ ยังมีถนนที่แยกจากถนนสายหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง ถนนลงหินคลุกและถนนดิน เข้าไปยังกลุ่มหมู่บ้านต่างๆ ของตำบลกระสัง ซึ่งเกิดปัญหาในฤดูฝน ถนนส่วนใหญ่เป็นถนนที่สร้างมานานแล้ว ทำให้สภาพถนนเกิดความเสียหายไปตามกาลเวลา การสัญจรไปมาไม่สะดวกเท่าที่ควร

2. การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 23 เครื่อง
- วิทยุสมัครเล่น จำนวน 8 เครื่อง

3. การไฟฟ้า

เทศบาลตำบลอุดมธรรม มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน แต่มีบางครัวเรือนที่ยังไม่ได้ใช้บริการไฟฟ้า เนื่องจากเป็นบ้านที่สร้างขึ้นใหม่ในเขตที่ยังไม่มีการขยายเขตไฟฟ้า คิดเป็นร้อยละของการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 99.9

4. การประปา

เขตเทศบาลตำบลอุดมธรรมมีน้ำประปาบริการประชาชนในเขตเทศบาลตำบล
ในรูปแบบประปาหมู่บ้านซึ่งยังต้องการการพัฒนาในด้านคุณภาพและปริมาณน้ำ ให้มีปริมาณเพียงพอ
กับความต้องการใช้ในหมู่บ้านและมีความสะอาดจนสามารถดื่มได้ต่อไป

5. แหล่งน้ำธรรมชาติ

5.1 ลำน้ำ/ลำห้วย จำนวน 5 สาย ประกอบด้วย

1. ลำห้วยเจมิง (กระเบื้อง)
2. ลำห้วยกระทุ่ม
3. คลองไส้ไก่
4. ลำห้วยก้านเหลือง
5. ลำห้วยน้อย

5.2 บึงหนองน้ำ และอื่นๆ จำนวน 26 แห่ง

6. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

6.1 ฝายน้ำล้น	6	แห่ง
6.2 บ่อโยก	36	แห่ง
6.3 บ่อขุด	6	แห่ง

ข้อมูลอื่นๆ

มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน	2	รุ่น	จำนวน	300	คน
------------------	---	------	-------	-----	----

ศักยภาพในเทศบาลตำบลอุดมธรรม

1. ศักยภาพของเทศบาล

1.1 จำนวนบุคลากร	จำนวน	56	คน
1.1.1 ตำแหน่งในสำนักปลัดเทศบาล		19	คน
1.1.2 ตำแหน่งในกองคลัง		8	คน
1.1.3 ตำแหน่งในกองช่าง		4	คน
1.1.4 ตำแหน่งในกองการศึกษาฯ		19	คน
1.1.5 ตำแหน่งสวัสดิการสังคม		3	คน
1.1.6 ตำแหน่งในกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม		3	คน

1.2 ระดับการศึกษาของบุคลากร

1.2.1	ประถมศึกษา	1	คน
1.2.2	มัธยมศึกษา / อาชีวศึกษา/ปวช.	6	คน
1.2.3	อนุปริญญา/ปวส.	11	คน
1.2.4	ปริญญาตรี	35	คน
1.2.5	ปริญญาโท	3	คน
2. ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่			
การรวมกลุ่มของประชาชน ได้แก่ กลุ่มทุกประเภท แยกประเภทกลุ่ม ดังนี้		29	กลุ่ม
2.1	กลุ่มอาชีพ 25 กลุ่ม คือ		
2.1.1	กลุ่มผู้เลี้ยงโค หมู่ที่ 2		
2.1.2	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงวัว หมู่ที่ 2		
2.1.3	กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากดินญี่ปุ่น หมู่ที่ 2		
2.1.4	กลุ่มเศรษฐกิจชุมชนสวนใหม่ หมู่ที่ 3		
2.1.5	กลุ่มเลี้ยงโคบ้านหนองสิง หมู่ที่ 4		
2.1.6	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงหมู หมู่ที่ 4		
2.1.7	กลุ่มเลี้ยงวัวบ้านหนองแถม หมู่ที่ 5		
2.1.8	กลุ่มเลี้ยงวัวบ้านระยองใหญ่ หมู่ที่ 6		
2.1.9	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสุกร หมู่ที่ 6		
2.1.10	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักบ้านตะเคียน หมู่ที่ 8		
2.1.11	กลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ หมู่ที่ 8		
2.1.12	กลุ่มเลี้ยงสุกรหมู่ที่ 10 จำนวน 2 กลุ่ม		
2.1.13	กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงโค-กระบือ หมู่ที่ 11		
2.1.14	กลุ่มเลี้ยงวัวบ้านตาเข้า หมู่ที่ 12 จำนวน 2 กลุ่ม		
2.1.15	กลุ่มปลูกพืชผักหมุนเวียนบ้านสำโรง หมู่ที่ 13		
2.1.16	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านสำโรง หมู่ที่ 13		
2.1.17	กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกผักบ้านขาม หมู่ที่ 14		
2.1.18	กลุ่มผู้เลี้ยงโค-กระบือ หมู่ที่ 17		
2.1.19	กลุ่มผู้ทอผ้าและเลี้ยงไหมบ้านระยองพัฒนา หมู่ที่ 18		
2.1.20	กลุ่มเลี้ยงปลานิล หมู่ที่ 18		
2.1.21	กลุ่มส่งเสริมการเลี้ยงโค บ้านอุดมธรรม หมู่ที่ 19		

2.1.22 กลุ่มเลี้ยงวัว – ควาย หมู่ที่ 20

2.1.23 กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงวัว หมู่ที่ 21

2.2 กลุ่มออมทรัพย์	1	กลุ่ม
2.3 กลุ่มเยาวชน	1	กลุ่ม
2.4 กลุ่มแม่บ้าน	1	กลุ่ม
2.5 กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน	1	กลุ่ม

โครงสร้าง

จากการที่เทศบาลตำบลอุดมธรรม ได้กำหนดภารกิจหลักและภารกิจรองที่จะดำเนินการ โดยเทศบาลตำบลอุดมธรรม กำหนดตำแหน่งของพนักงานเทศบาลให้ตรงกับภารกิจดังกล่าว และในระยะแรกการกำหนดโครงสร้างส่วนราชการที่จะรองรับการดำเนินการตามภารกิจ นั้นอาจกำหนดเป็นภารกิจอยู่ในงาน หรือกำหนดเป็นฝ่าย และในระยะต่อไป เมื่อมีการดำเนินการตามภารกิจนั้น และเทศบาลตำบลอุดมธรรมพิจารณาแล้วเห็นว่า ภารกิจนั้นมีปริมาณงานมากพอ ก็อาจจะพิจารณาตั้งเป็นส่วนต่อไป ดังนี้

ตาราง 2 โครงสร้างส่วนราชการของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สำนัก/กอง	โครงสร้าง	หมายเหตุ
1.สำนักปลัด	<p>1. สำนักปลัดเทศบาล</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานธุรการ - งานการเจ้าหน้าที่ - งานบริหารงานทั่วไป - งานนิติการ - งานนิติการ - งานวิเคราะห์แผนและแผนงานจัดทำงบประมาณ - งานทะเบียนราษฎรและบัตร - งานประชาสัมพันธ์ - งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 	
2. กองคลัง	<p>2. กองคลัง</p> <ul style="list-style-type: none"> - งานธุรการ - งานการเงินและบัญชี 	

ตาราง 2 (ต่อ)

สำนัก/กอง	โครงสร้าง	หมายเหตุ
	- งานแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน	
3. กองช่าง	3. กองช่าง	
	- งานธุรการ	
	- งานสาธารณูปโภค	
	- งานก่อสร้าง	
	- งานควบคุมอาคารและออกแบบ	
	- งานจัดสถานที่และไฟฟ้าสาธารณะ	
	- งานวิศวกรรม	
4. ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	4. กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	
	- งานธุรการ	
	- งานสุขาภิบาลและงานอนามัยและสิ่งแวดล้อม	
	- งานส่งเสริมและบริการสาธารณสุข	
	- งานป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ	
5. กองการศึกษา	5. กองการศึกษา	
	- งานธุรการ	
	- งานส่งเสริมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม	
	- งานบริหารการศึกษา	
	- งานการศึกษาปฐมวัย	
	- งานกีฬาและนันทนาการ	
	- งานกิจการศาสนา	
6. กองสวัสดิการสังคม	6. กองสวัสดิการสังคม	
	- งานธุรการ	
	- งานพัฒนาชุมชน	
	- งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ	
	- งานสังคมสงเคราะห์	
	- งานส่งเสริมการเกษตร	

ตาราง 3 (ต่อ)

สำนัก/กอง	โครงสร้าง	หมายเหตุ
	7. หน่วยงานตรวจสอบภายใน - งานการตรวจสอบการเงินและบัญชี - งานตรวจสอบพัสดุและทรัพย์สิน	

ที่มา : สำนักปลัดเทศบาล (2554 : 11 – 12)

อัตรากำลังของเทศบาลตำบลอุดมธรรม

ตาราง 3 อัตรากำลังของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สำนัก/กอง	จำนวนพนักงานเทศบาล (ระดับ)								จำนวนลูกจ้าง		รวม
	1	2	3	4	5	6	7	รวม	ลูกจ้างประจำ	ลูกจ้างชั่วคราว	
1.สำนักปลัด					1	2	1	4		15	19
2.กองคลัง			2	1				3	1	4	8
3.กองช่าง			1			1		2		2	4
4.กองการศึกษา			1		1			2		17	19
5.กองสวัสดิการสังคม				1				1		2	3
6.กองสาธารณสุขฯ										3	3
รวม			4	2	2	3	1	12	1	43	56

ที่มา : สำนักปลัดเทศบาล (2554 : 12)

จุดเด่นของพื้นที่

1. เขตเทศบาลตำบลอุดมธรรมมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มดินเป็นดินเหนียวปนทราย ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูกและประชากรส่วนใหญ่ของตำบลมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าหากมีการส่งเสริมการทำเกษตร ทั้งในช่วงฤดูการและหลังฤดูการเก็บเกี่ยวอย่างจริงจัง ก็จะทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มมากขึ้น หรือสามารถส่งออกจำหน่ายได้เพิ่มมากขึ้น

2. ในปัจจุบันเทศบาลตำบลอุดมธรรม ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรได้ใช้พื้นที่การเกษตร ของตน หลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยการปลูกพืชผัก ไม้ผลชนิดต่างๆ ซึ่งผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคและตลาด หากได้มีการส่งเสริมกันอย่างจริงจังจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็นหนทางที่จะปลดปล่อยหนี้สินได้อย่างแท้จริง

การส่งเสริมอาชีพดังกล่าว เป็นกิจกรรมหนึ่งที่สนองตอบโครงการทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

3. เมื่อเกษตรกรได้มีการปลูกพืชผัก ไม้ผล ในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวได้แล้วผลผลิตบางชนิดสามารถนำไปเป็นวัตถุดิบในการแปรรูปหรือการถนอมอาหารในรูปแบบต่างๆ โดยการแปรรูป เช่น หัวผักกาดเค็ม หรือ “หัวไชโป้ว” ซึ่งอำเภอกระสังกำลังดำเนินการสนับสนุนส่งเสริมให้เป็นอุตสาหกรรมต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่มีหัวข้องานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกัน เพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ จึงได้สรุปเนื้อหา งาน วิจัยของหลายๆท่านที่ได้ทำการศึกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของท้องถิ่น ดังต่อไปนี้

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ประจำปี 2545 ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับน้อย ประชาชน ยังไม่ค่อยให้ความสนใจในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร ซึ่งอาจเป็นผลให้การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

อารียา บุญเปลื้อง (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่น ในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ : เปรียบเทียบชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยภูเขา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้นำท้องถิ่นมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นสูง ตัวแปร ปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส รายได้ ตำแหน่ง จำนวนครั้งที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนของผู้นำท้องถิ่นทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาโดยภาพรวมแล้ว อยู่ในระดับปานกลางและ

ยังมีความแตกต่างในการประสานแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันมีผลสืบเนื่องมาจากผู้นำท้องถิ่นยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น และขาดความรู้ในกระบวนการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา นอกจากนี้ยังพบอีกว่าการร่วมรับประโยชน์ทั้งผู้นำชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาไม่ได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อันได้แก่ ค่าตอบแทนในการเข้าร่วมจัดทำแผน

อาคม ธนุทอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอลำโรง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของการบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการปฏิบัติการ ด้านการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมด้านกำกับติดตามผลตามลำดับ

ชนิกา พันล้อม (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย สำหรับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนยังไม่ให้ความสนใจในกิจกรรมของเทศบาลเท่าที่ควร การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นเกิดความล่าช้า ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่แจ่ม คือ เพศ อายุ และอาชีพของประชาชน สำหรับปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่แจ่ม คือ ระดับการศึกษาและการมีตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในท้องถิ่น ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่แจ่ม โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย

วินัย แหม่มซ้อย (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบล พบว่า ปัจจัยต่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ และบทบาทในองค์กรบริหารส่วนตำบลมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์กรบริหารส่วนตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนา กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือ การมีความรู้ความเข้าใจต่อโครงการพัฒนา และการติดต่อสื่อสาร และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สำหรับในด้านปัญหาการจัดทำแผน พบว่าปัญหาขาดการประชาสัมพันธ์มาก

ที่สุด รองลงมาคือขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา และปัญหาด้านการขาดงบประมาณในการพัฒนาน้อยที่สุด

วีระชัย คำล้าน (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมการ รองลงมา คือ ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการร่วมรับประโยชน์ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการร่วมดำเนินการ

ปิยรัตน์ สุขบรรณ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลยายแ้ววัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเตรียมการ และด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการติดตามและประเมินผล แผนพัฒนาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในระดับน้อย

กล่าวโดยสรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการจัดทำแผนกิจกรรมสำหรับบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลและบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านสนับสนุนเสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาเทศบาลเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารในการวางแผนพัฒนาเทศบาล เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการพัฒนาปฏิบัติงานและมีประสิทธิภาพตลอดจนประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริงการบริหารการวางแผนพัฒนาเทศบาลต่อไป ซึ่งในฐานะผู้วิจัยนั้นก็ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเช่นเดียวกัน แต่มุ่งที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 17 หมู่บ้าน จำนวน 8,350 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ (Taro Yamane; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 146) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 383 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ ตามสัดส่วน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

มีรายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่างปรากฏดังตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่ที่ 2 บ้านน้อย	743	34
หมู่ที่ 3 บ้านสวนใหม่	336	15

ตาราง 4 (ต่อ)

จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่ที่ 4 บ้านหนองลิง	930	43
หมู่ที่ 5 บ้านหนองแหม	890	41
หมู่ที่ 6 บ้านระยองใหญ่	281	13
หมู่ที่ 7 บ้านสุขสำราญ	516	24
หมู่ที่ 8 บ้านตะเคียน	657	30
หมู่ที่ 10 บ้านหนองตระเสก	662	30
หมู่ที่ 11 บ้านถนน	258	12
หมู่ที่ 12 บ้านตาเป้า	311	14
หมู่ที่ 13 บ้านสำโรง	350	16
หมู่ที่ 14 บ้านขาม	390	18
หมู่ที่ 17 บ้านป่าบุ	412	19
หมู่ที่ 18 บ้านระยองพัฒนา	486	22
หมู่ที่ 19 บ้านอุดมธรรม	613	28
หมู่ที่ 20 บ้านสุขสำราญสามัคคี	277	13
หมู่ที่ 21 บ้านหนองปลาไหล	238	11
รวม	8,350	383

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพในครอบครัว โดยมีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 3 ด้าน ดังนี้ ด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามและประเมินผล ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 6 ระดับ คือ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และไม่มีส่วนร่วม

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร การพัฒนา การร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจตรวจสอบ และร่วมรับผิดชอบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้อมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแบบสอบถามของงานวิจัยฉบับนี้

2.2 ศึกษาเทคนิค และวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบสร้างมาตรวัดทัศนคติตามเทคนิคการวัดของลิเกิร์ต (Likert Scale) โดยใช้หลักการวัดค่ารวมและประเมินลักษณะจากค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Weighting Mean Score) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของงานวิจัย

2.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา โครงสร้างและภาษาเพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุม

2.4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นวมินทร์ ประชานันท์ รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2. ดร.กระพันธ์ ศรีงาน รองคณบดีฝ่ายวิจัยและพัฒนา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
3. นายวัชรินทร์ แอมปรัชญา ปลัดเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

2.5 นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไขสมบูรณ์แล้ว ไปทดลองใช้กับประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 30 คน ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2.6 นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.8132 ซึ่งผ่านเกณฑ์สามารถนำไปเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย ถึงนายกเทศมนตรีตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยตนเอง
3. แบบสอบถามจำนวน 383 ฉบับ เก็บรวบรวมมาได้ 383 ฉบับ
คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. กรอกรหัสแบบสอบถาม
3. กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อ แล้วบันทึกข้อมูล
4. ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

1. แบบสอบถาม ตอนที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ และเสนอข้อมูลในรูปของตารางแสดงจำนวนร้อยละ

2. แบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วแปลผลตามเกณฑ์การตัดสินการวิเคราะห์ ดังนี้ (กานดา พูนลาภทวี. 2530 : 79)

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
5.51 – 6.00	ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด
4.51 – 5.00	ระดับการมีส่วนร่วมมาก
3.51 – 4.50	ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง
2.51 – 3.50	ระดับการมีส่วนร่วมน้อย
1.51 – 2.50	ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
1.00 – 1.50	ระดับมีส่วนร่วม ไม่เคย

3. แบบสอบถาม ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดประเด็นคำตอบที่เป็นประเด็นเดียวกัน แล้วแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค
2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่
 - 2.1 ร้อยละ
 - 2.2 ค่าเฉลี่ย
 - 2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล
และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
2. การวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ทางสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้เครื่อง
คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์ จำแนกผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน
ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล
ตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ทำการวิเคราะห์และจำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ปรากฏผลดังตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	383	100.00
1. เพศ		
1.1ชาย	213	55.55
1.2หญิง	170	44.45
2. อายุ		
2.1 18-29 ปี	13	3.39
2.2 30-39 ปี	122	31.91
2.3 40-49 ปี	187	48.80
2.4 50-59 ปี	49	12.79
2.5 60 ปีขึ้นไป	12	3.11
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษา	169	44.09
3.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	90	23.51
3.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	52	13.60
3.4 ปวส./อนุปริญญา	35	9.10
3.5 ปริญญาตรีขึ้นไป	18	4.70
3.6 อื่นๆ (ไปรกระบุ)	19	5.00

ตาราง 5 (ต่อ)

ลักษณะตัวแปร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
กลุ่มตัวอย่าง	383	100.00
4. อาชีพ		
4.1 เกษตรกรรม	161	42.00
4.2 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	88	22.99
4.3 รับจ้าง	90	23.51
4.4 รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	15	3.87
4.5 พนักงานเอกชน	22	5.73
4.6 อื่นๆ (ไปรกระบุ)	7	1.90
5. รายได้		
5.1 ต่ำกว่า 5,000 บาท	32	8.39
5.2 5,000-10,000 บาท	141	36.81
5.3 10,001-15,000 บาท	153	39.90
5.4 15,001 บาทขึ้นไป	57	14.90
6. สถานภาพ		
6.1 เข้าบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน	214	55.87
6.2 สมาชิก/ผู้อาศัย	169	44.13

จากตาราง 5 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 383 คน เมื่อจำแนกตามเพศ ปรากฏว่า เป็นชาย จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 55.55 และเป็นหญิง จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 44.45

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ช่วงอายุ 40-49 ปี มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 187 คน คิดเป็น ร้อยละ 48.80 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 30-39 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 31.91 และมีจำนวนน้อยที่สุดช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.11

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ระดับประถมศึกษา จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 44.09 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 23.91 และระดับปริญญาตรี มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.70

เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า อาชีพเกษตรกรกรรม มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 23.51 และอาชีพอื่นๆ มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.90

เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่า รายได้ 10,001-15,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 39.90 รองลงมารายได้ 5,000-10,000 บาท จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 36.81 และรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.39

เมื่อจำแนกตามสถานภาพในครัวเรือน พบว่าสถานภาพเป็นเจ้าของบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 55.90 และสมาชิก/ผู้อาศัย มีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 44.10

ตอนที่ 2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ปากฎผลดังตาราง 6-9 ดังนี้

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมและรายด้าน

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ลักษณะการมีส่วนร่วม			
1. ด้านการเตรียมการ	3.77	0.63	ปานกลาง
2. ด้านการปฏิบัติการ	3.24	0.50	น้อย
3. ด้านการติดตามและประเมินผล	2.78	0.64	น้อย
รวมเฉลี่ย	3.26	0.36	น้อย

จากตาราง 6 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=3.26$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าต่ำ คือ ด้านการเตรียมการ ($\bar{X}=3.77$) ด้านการปฏิบัติการ ($\bar{X}=3.24$) และ ด้านการติดตามประเมินผล ($\bar{X}=2.78$)

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเตรียมการ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ลักษณะการมีส่วนร่วม			
ด้านการเตรียมการ			
1. ท่านเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำเวทีประชาคม เพื่อเสนอปัญหาและแนวทางและความต้องการภายในหมู่บ้านของท่าน	4.32	0.88	ปานกลาง
2. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการในการพัฒนาเทศบาล	3.95	0.89	ปานกลาง
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการเพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนา ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ได้อย่างคุ้มค่า	3.45	1.38	น้อย
4. ท่านมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนา หรือ “วิสัยทัศน์” พัฒนาหมู่บ้านหรือเลือกแนวทางการพัฒนา ตลอดจนแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเข้ามามีส่วนร่วม	3.64	1.29	ปานกลาง
5. ท่านมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหา	3.75	1.55	ปานกลาง
6. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน	3.74	1.43	ปานกลาง

ตาราง 7 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ลักษณะการมีส่วนร่วม			
7. ท่านมีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนด ขอบข่าย และรายละเอียดของแผนพัฒนาแล้วเสนอให้ผู้บริหาร ท้องถิ่น	3.71	1.37	ปานกลาง
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและให้ข้อมูลในการ วางแผนพัฒนา	3.61	1.66	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.77	0.63	ปานกลาง

จากตาราง 7 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาล ตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการเตรียมการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 3. อยู่ในระดับน้อย ส่วนข้ออื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 1. ท่านเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและ แนวทางและความต้องการภายในหมู่บ้านของท่าน ($\bar{X}=4.32$) รองลงมาคือ ข้อ 2. ท่านมีส่วนร่วมในการ เสนอโครงการในการพัฒนาเทศบาล ($\bar{X}=3.95$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 3. ท่านมีส่วนร่วมใน การจัดทำโครงการเพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนา ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างคุ้มค่า ($\bar{X}=3.45$)

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ แผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการปฏิบัติการ โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ลักษณะการมีส่วนร่วม			
ด้านการปฏิบัติการ			
9. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดช่วงระยะเวลาที่จะ ปฏิบัติการตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรม			

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อความ ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการปฏิบัติการ			
เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	3.32	1.31	น้อย
10. ท่านมีส่วนร่วมในการทำแผน ประสานงาน และมีวิธีการทำงานเชิงรุก	3.46	1.24	น้อย
11. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามนโยบายแผนงานโครงการหรือกิจกรรม	3.13	1.39	น้อย
12. ท่านได้ร่วมเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อพิจารณาและปรับปรุงก่อนเสนอผู้บริหาร	3.17	1.36	น้อย
13. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการตามโครงการและติดตามผลการปฏิบัติงาน	3.33	1.31	น้อย
14. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรท้องถิ่น ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและประหยัด เพื่อให้โครงการบรรลุผลสำเร็จ	3.26	1.35	น้อย
15. ท่านมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการตามโครงการหรือกิจกรรม	3.16	1.26	น้อย
16. ท่านได้มีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติการบรรลุผลสำเร็จ เช่น ประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ	3.12	1.20	น้อย
รวมเฉลี่ย	3.24	0.50	น้อย

จากตาราง 8 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ($\bar{X}=3.24$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับน้อยเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือข้อ 10. ท่านมีส่วนร่วมในการทำแผน ประสานงาน และมีวิธีการทำงานเชิงรุก ($\bar{X}=3.46$) รองลงมาคือ

ข้อ 13. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการตามโครงการและติดตามผลการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.33$)
 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 16. ท่านได้มีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การ
 ปฏิบัติการบรรลุผลสำเร็จ เช่น ประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ($\bar{X}=3.12$)

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำ
 แผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอกระสัง
 จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมและรายข้อ

ข้อความ ลักษณะการมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ด้านการติดตามและประเมินผล			
17. ท่านมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและ ประเมินผลแผนงาน/โครงการต่างๆ	2.37	1.19	น้อย
18. ท่านได้มีส่วนร่วมในการทบทวนแผนงานโครงการ ของทุกปี	2.43	1.18	น้อย
19. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ ตามโครงการพัฒนาของเทศบาล	3.11	1.11	น้อย
20. ท่านมีส่วนร่วมในการรายงานผลการติดตามและ ประเมินผลแผนพัฒนาของเทศบาล	2.55	1.05	น้อย
21. ท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการ ปฏิบัติงานของเทศบาล ในการดำเนินงานต่าง ๆ ตามแผนงาน/โครงการ	2.83	1.10	น้อย
22. ท่านได้ร่วมประเมินสถานภาพการพัฒนาท้องถิ่นปัจจุบัน เช่น วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เป็นต้น	2.77	1.17	น้อย
23. ท่านได้รับทราบการประกาศรายงานผลการติดตาม แผนพัฒนา	2.79	1.19	น้อย

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม		
	\bar{X}	S.D.	ความหมาย
ลักษณะการมีส่วนร่วม			
24. ท่านได้รายงานให้ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึงการประเมินผลแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม	2.88	1.21	น้อย
25. ท่านได้มีส่วนร่วมให้ข้อมูลแก่เทศบาลในด้านความสำเร็จของกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการภายในหมู่บ้าน	3.02	1.23	น้อย
26. ท่านได้ร่วมจัดเวทีประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาท้องถิ่น	3.07	1.16	น้อย
รวมเฉลี่ย	2.78	0.64	น้อย

จากตาราง 9 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.78$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับน้อยเช่นกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 19. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการพัฒนาของเทศบาล ($\bar{X} = 3.11$) รองลงมาคือ ข้อ 26. ท่านได้ร่วมจัดเวทีประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.07$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือข้อ 17. ท่านมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการต่างๆ ($\bar{X} = 2.37$)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ปรากฏผลดังตาราง 10 ดังนี้

ตาราง 10 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ลำดับที่	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1	จัดสรรงบประมาณในการจัดทำแผนให้มากขึ้น	22	22.41
2	ขอให้ดำเนินการแล้วเสร็จทุกโครงการที่ได้นำเสนอ บรรจุ เข้าแผนพัฒนา	20	20.42
3	ขอให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม	17	17.35
4	ประชาสัมพันธ์การออกประชาคมให้ทราบล่วงหน้า เป็นเวลา 5-10 วัน เพื่อให้ประชาชนเตรียมความ พร้อมมากกว่านี้	14	14.28
5	ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของท้องถิ่น ให้มากขึ้น	13	13.29
6	ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามาร่วมประชุมรับรู้ เกี่ยวกับการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหาหมู่บ้าน ของตนเองให้มากกว่านี้	12	12.25
	รวมเฉลี่ย	98	100

จากตาราง 10 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ ขอให้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำแผนให้มากขึ้นคิดเป็นร้อยละ 22.41 รองลงมาคือ ขอให้ดำเนินการแล้วเสร็จทุกโครงการที่ได้นำเสนอบรรจุ เข้าแผนพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 20.42 และขอให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม คิดเป็นร้อยละ 17.35 ตามลำดับ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างได้จากประชากร ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในเขตเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 17 หมู่บ้าน จำนวน 8,350 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มจากประชากรโดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95.5% และระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 383 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปยังหมู่บ้านต่างๆ ตามสัดส่วน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะในการพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในเขตเทศบาลตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.8132

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เพื่อขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัย ถึงนายกเทศมนตรีตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้วยตนเอง จำนวน 383 ฉบับ แล้วเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้ จำนวน 383 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ
- 4.2 ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- 4.3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเตรียมการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่นๆ อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่า คือ ด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามประเมินผล ตามลำดับ
2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุด คือ จัดสรรงบประมาณในการจัดทำแผนให้มากขึ้น รองลงมาคือ ขอให้ดำเนินการแล้วเสร็จทุกโครงการที่ได้นำเสนอบรรจุเข้าแผนพัฒนา และขอให้ปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 ด้าน ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม ว่ามีแนวทางที่จะส่งเสริมและพัฒนาให้ประชาชนได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง และให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมมากขึ้น ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจอันจะเป็นข้อมูลให้เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ นำไปปรับปรุงและพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. จากการศึกษการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ของการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ประชาชนขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ทางเทศบาลจัดขึ้นไม่เท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้าง และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จึงทำให้ยากต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ในด้านการเตรียมการ ด้านการปฏิบัติการ และด้านการติดตามและประเมินผลของเทศบาลตำบลอุดมธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกา พันล้อม (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 จากผลการวิจัย ด้านการเตรียมการ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนและไม่เข้าร่วมกิจกรรม เช่น ไม่เข้าร่วมในการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและแนวทางและความต้องการภายในหมู่บ้าน ไม่ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้านและเสนอโครงการในการพัฒนาเทศบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระชัย คำล้าน (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าด้านการเตรียมการ มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 จากผลการวิจัย ด้านการปฏิบัติการ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสร่วมเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาและปรับปรุงก่อนเสนอผู้บริหาร จึงไม่ร่วมสนับสนุนทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและประหยัด เพื่อให้โครงการบรรลุผลสำเร็จ ไม่ร่วมในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการตามโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาคม ธนุทอง (2550 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การปฏิบัติการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

2.3 จากผลการวิจัย ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองในการติดตามและประเมินผล ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่ากระบวนการติดตามและประเมินผลเป็นหน้าที่ของเทศบาลและเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการในด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น หรือผู้นำหมู่บ้าน จึงไม่ให้ความสนใจ ประชาชนไม่ทราบข่าวหรือการประกาศประชาสัมพันธ์หรือรับทราบไม่ทั่วถึงจึงทำให้ประชาชนทราบถึงผลการดำเนินงานของเทศบาลน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยปิยรัตน์ สุขบรรณ (2552 : บทคัดย่อ) การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลยายแ้ววัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการติดตามและประเมินผล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ จัดสรรงบประมาณในการจัดทำแผนให้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ได้เสนอโครงการที่มีความต้องการเป็นจำนวนมาก เข้าแผนพัฒนาเทศบาล แต่เทศบาลตำบลอุดมธรรม ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ทุกโครงการ เนื่องจากในแต่ละปีงบประมาณเทศบาลที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณรวมทั้งรายได้ที่จัดเก็บเอง มีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องดูแลและให้บริการประชาชนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลดา คະซุนรัมย์ (2553 : บทคัดย่อ) โครงการที่เสนอบรรจุเข้าแผนพัฒนา ควรดำเนินการให้แล้วเสร็จทุกโครงการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเตรียมการ ดังนั้นเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องต้องรักษาความดีนี้ไว้ นอกจากนั้นควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ ซึ่งแจ้งถึงความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมมากขึ้น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ตลอดจนร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนทราบ เพื่อเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ความสำคัญของตนเองในการมีส่วนร่วมในการเตรียมการเพื่อจัดทำแผนพัฒนา อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการติดตามและประเมินผล ดังนั้น เทศบาล ควรส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักบทบาทสิทธิและหน้าที่ของตนเองในการตรวจสอบติดตามการบริหารงานของภาครัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น มีการทบทวนแผนงานโครงการของทุกปี ร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการพัฒนาของเทศบาล ร่วมในการรายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาของเทศบาล ร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเทศบาล ในการดำเนินงานต่างๆ ตามแผนงาน/โครงการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรมีการวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลตำบลอุดมธรรม และเทศบาลตำบลใกล้เคียง

2.3 ควรมีการวิจัยถึงบทบาทการมีส่วนร่วมประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา
ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2542). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการ
กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- . (2546). ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนา
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาดินแดน.
- . (2546). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาดินแดน.
- . (2547). การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำ
แผนพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาสมัครศึกษาดินแดน.
- . (2548 ก). ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2548. ค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2554
จาก: http://www.thailocaladmin.go.th/work/e_book/eb3/eb3_4.pdf.
- . (2548 ข). คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- . (2552). การจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. แผนประกอบการ
ฝึกอบรม โครงการพัฒนาศักยภาพในการจัดทำแผน. การบริหารงบประมาณ การพัสดุ
การเงินและบัญชีทางการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.
- กำพล แสตนบุญเรือง. (2545). การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการจัดการศึกษา
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2544). การปกครองท้องถิ่นไทยหลักการและมติใหม่ในอนาคต. พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- . (2545). การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน. ค้นเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2555
จาก: <http://idis.ru.ac.th/index.php?acti>.

- จักรพงษ์ สวงนชม. (2549). ภูมิปัญญาและการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรดิน : กรณีศึกษาหมู่บ้านมะเลา ตำบลหมื่นศรี อำเภอสำโรงทาบ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชน. ค้นเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2555. แหล่งที่มา : www.oknation.net/blog/print.php?id=127145
- ชนิกา พันล้อม. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม. การค้นคว้าแบบอิสระ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูเกียรติ เปี่ยมศรี. (2543). “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนย่อย : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองระยอง จังหวัดระยอง”. ปัญหาพิเศษ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2541). วิกฤตสังคมไทย 2540 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการ เล่มที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.
- ธรรมรส โชติกุลชร. (2540) การบริหารแบบมีส่วนร่วม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2547). สถานภาพและทิศทางการบริหารราชการส่วนภูมิภาคในอนาคต. กรุงเทพฯ : สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- นที ดิษฐบรรจง. (2546). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลนาจอมเทียน อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์. ปร.ม. (นโยบายสาธารณะ). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสพสุข คีรินทร์. (2531). การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในภาคเหนือ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (สิ่งแวดล้อมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. (2542). ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 นุรีรัมย์ : โปรแกรมวิชาทดสอบและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์
 สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2544). สิทธิเสรีภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปาลสิมมาลี ชีรัฐฉานต์. (2550). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานเทศบาล :
 ศึกษากรณีเทศบาลตำบลลำโรงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ.
 ภาคนิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารทั่วไป). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยรัตน์ สุขบรรณ. (2552). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขต
 เทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์.
 ภาคนิพนธ์ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). นุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- พวงทอง โยธาใหญ่. (2545). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
 เชียงใหม่ : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ
 ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์. (2543). นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์
 การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- ไพศาล สรรสรวิสุทธิ์ และคณะ. (2547). การบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลเขาทองโดย
 การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน. วิทยานิพนธ์
 ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). นครสวรรค์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มรุต วันทนากร และ นางสาวครุณี หมั่นสมัคร. (2554). ประวัติและความเป็นมาของเทศบาล.
 ค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2555 จาก: <http://www.kpi.ac.th/wiki/index.php>.
- รสคนธ์ รัตนเสริมพงศ์. (2546). เอกสารการเสนอชุดวิชาการบริหารท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพฯ : น้ำกั้ง.
- ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจัดทำแผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. พ.ศ. 2548.
 (2548). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 112 ตอนพิเศษ 1159.

- วินัย เข้มช้อย. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล. การศึกษาอิสระ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2541). การบริหารเมืองหลวงและการบริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์.
- วิไลดา คະซุนรัมย์. (2553). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบลศรีภูมิ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. การค้นคว้าอิสระ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). บุรีรัมย์ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิระชัย คำล้าน. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบัวงาม อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาอิสระ ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2548). การปกครองท้องถิ่นไทย. ค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2554
จาก:http://www.kpilearning.com/lms.e_learning.
- สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. (2546). การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักปลัดเทศบาล. (2554). แผนพัฒนาเทศบาลสามปี (พ.ศ.2555 – 2557). บุรีรัมย์ : เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์.
- สุวรรณ พินตานนท์. (2546). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล. สำนักพัฒนา และส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาศึกษาคินแดน.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2548). การบริหารนวัตกรรมแนวใหม่. นนทบุรี : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนุก เหล่าธรรมทัศน์. (2545). ประชาธิปไตยท้องถิ่น. นนทบุรี : มิติใหม่.
- . (2545). วิสัยทัศน์การปกครองท้องถิ่นและแผนการกระจายอำนาจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มีแอลเอส.

- อรรถพ อุ่อก. (2538). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรีต่อการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีคณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายกิจการสตรี อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ. ภาคนิพนธ์ พบ.ม. (พัฒนาสังคม).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อาคม ธนุทอง. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอตำบองจังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าอิสระ ปร.ม. (การปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น : วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อารียา บุญเปลื้อง. (2549). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เปรียบเทียบชาวไทยภูเขากับชาวไทยพื้นราบ. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อำเภอกระสัง. (2554). ทะเบียนราษฎร. บุรีรัมย์ : สำนักงานทะเบียน.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ว ๒๑๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๕ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ผศ.ดร.นวมินทร์ ประชานันท์

ด้วย นางปณิดา คอนงัน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน
เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
และประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการ
ทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ ว ๒๑๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๕ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.กระพัน ศรีงาน

ด้วย นางปณิตา คอนงัน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คະเนวัน
เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
และประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการ
ทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๓๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ ว ๒๑๔

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๕ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน คุณวัชรินทร์ แอมปรัชฌาย์

ด้วย นางปณิดา คอนงัน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุ่มถนอม โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คณะวัน
เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ
และประสบการณ์ในเรื่องนี้อย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือในการ
ทำการวิจัยและศึกษาข้อมูลครั้งนี้ เพื่อให้ผู้ทำการวิจัยจะได้ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองเครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ ๒๓๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๐ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขออนุญาตทดลองเครื่องมือในการวิจัย

เรียน นายกเทศมนตรีตำบลกระสัง

ด้วย นางปณิดา คองงัน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมี รองศาสตราจารย์ประชัน คะเนวัน เป็นที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ในกรณีนี้นักศึกษามีความประสงค์ในการทดลองใช้เครื่องมือในการวิจัยที่จะใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

ดังนั้นจึงขออนุญาตให้ นางปณิดา คองงัน ใช้เครื่องมือในการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างสำหรับกำหนดการทำงานผู้ทำการวิจัยจะประสานในรายละเอียดอีกครั้ง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

ที่ ศธ ๐๕๔๕.๑๑/ ๒๖๓

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ ๓๑๐๐๐

๒๘ เมษายน ๒๕๕๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม

เรียน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลอุดมธรรม

ด้วย นางปณิดา คอนงัน นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ กำลังศึกษาและทำการค้นคว้าอิสระ เรื่อง การมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการนี้
นักศึกษามีความประสงค์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาวิจัยดังกล่าว จึง
ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นักศึกษาเข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน
และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทียบ ละอองทอง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐ ๔๔๖๑ ๑๒๒๑, ๐ ๔๔๖๐ ๑๖๑๖ ต่อ ๓๘๐๖

โทรสาร ๐ ๔๔๖๑ ๒๘๕๘

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
ของเทศบาลตำบลอุคมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
2. ข้อมูลที่ได้จะไม่มีการเผยแพร่ในแง่ลบของผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านได้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงทุกประการ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์
และขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามการวิจัยฉบับนี้

ข้อมูลที่ได้รับจากท่าน ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะปกปิดเป็นความลับ ซึ่งจะนำมาใช้ในการ
การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เท่านั้น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

18 – 29 ปี

30 – 39 ปี

40 – 49 ปี

50 – 59 ปี

60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษาสูงสุด

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

ปวส./อนุปริญญา

ปริญญาตรีขึ้นไป

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

4. อาชีพ

เกษตรกรรม

ก้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว

รับจ้าง

รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ

พนักงานเอกชน

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้ต่อเดือน

ต่ำกว่า 5,000.- บาท

5,000 – 10,000.- บาท

10,001- 15,000.- บาท

15,001.- บาท ขึ้นไป

6. สถานภาพในครัวเรือน

เจ้าบ้าน/หัวหน้าครัวเรือน

สมาชิก/ผู้อาศัย

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ของเทศบาลตำบลอุดมธรรม

อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการมีส่วนร่วม ที่ตรงกับหมายเลขตามความเป็นจริงของท่านเพียงคำตอบเดียว เกณฑ์คะแนนบ่งบอกถึงระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

คำอธิบาย

ระดับคะแนน 6 หมายถึง การมีส่วนร่วมมากที่สุด 3 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อย
 5 หมายถึง การมีส่วนร่วมมาก 2 หมายถึง การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด
 4 หมายถึง การมีส่วนร่วมปานกลาง 1 หมายถึง ไม่มีส่วนร่วม

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					
	6	5	4	3	2	1
ด้านการเตรียมการ						
1. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำเวทีประชาคมเพื่อเสนอปัญหาและแนวทางและความต้องการภายในหมู่บ้านของท่าน						
2. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการในการพัฒนาเทศบาล						
3. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการเพื่อนำมาจัดทำแผนพัฒนาในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ได้อย่างคุ้มค่า						
4. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา หรือ “วิสัยทัศน์” พัฒนาหมู่บ้านหรือเลือกแนวทางการพัฒนา ตลอดจนแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบและเข้ามามีส่วนร่วม						
5. ท่านมีส่วนร่วมในการคิดและกำหนดแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหา						
6. ท่านมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาหมู่บ้าน						
7. ท่านมีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบร่างข้อกำหนด ขอบข่าย และรายละเอียดของแผนพัฒนาแล้วเสนอให้ผู้บริหารท้องถิ่น						
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและให้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนา						

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					
	6	5	4	3	2	1
ด้านการปฏิบัติการ						
9. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดช่วงระยะเวลาที่จะปฏิบัติการตามแผนงาน โครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น						
10. ท่านมีส่วนร่วมในการทำแผน ประสานงาน และมีวิธีการทำงานเชิงรุก						
11. ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการตามนโยบาย แผนงานโครงการหรือกิจกรรม						
12. ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอร่างแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อพิจารณาและปรับปรุงก่อนเสนอผู้บริหาร						
13. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการตามโครงการและติดตามผลการปฏิบัติงาน						
14. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและประหยัด เพื่อให้โครงการบรรลุผลสำเร็จ						
15. ท่านมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการตามโครงการหรือกิจกรรม						
16. ท่านมีส่วนร่วมประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติการบรรลุผลสำเร็จ เช่น ประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ						
ด้านการติดตามและประเมินผล						
17. ท่านมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามและประเมินผลแผนงาน/โครงการต่างๆ						
18. ท่านมีส่วนร่วมในการทบทวนแผนงานโครงการของทุกปี						
19. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามโครงการพัฒนาของเทศบาล						
20. ท่านมีส่วนร่วมในการรายงานผลการติดตามและประเมินผลแผนพัฒนาของเทศบาล						
21. ท่านมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเทศบาลในการดำเนินงานต่างๆ ตามแผนงาน/โครงการ						

ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					
	6	5	4	3	2	1
22. ท่านได้ร่วมประเมินสถานภาพการพัฒนาท้องถิ่นปัจจุบัน เช่น วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรค เป็นต้น						
23. ท่านได้รับทราบการประกาศรายงานผลการติดตามแผนพัฒนา						
24. ท่านได้รายงานให้ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบถึง การประเมินผลแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม						
25. ท่านได้มีส่วนร่วมให้ข้อมูลแก่เทศบาลในด้านความสำเร็จของ กิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการภายในหมู่บ้าน						
26. ท่านได้ร่วมจัดเวทีประชาคม เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงแผนพัฒนาท้องถิ่น						

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

คำชี้แจง ขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของ เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*****ขอขอบคุณท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้*****

ปณิดา คอนงัน

นักศึกษาปริญญาโท ปร.ม. รุ่น 12 ม.2 สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University

ภาคผนวก จ

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	69.2667	107.0299	-.4759	.8399
A2	69.8667	100.9471	-.1669	.8261
A3	70.5667	91.0816	.2889	.8106
A4	71.0000	84.2069	.7118	.7883
A5	71.2333	87.7713	.6545	.7943
A6	71.1667	91.3161	.4100	.8043
A7	70.8000	92.6483	.3831	.8058
A8	70.8667	85.0851	.7841	.7876
B9	70.8000	86.7862	.7174	.7915
B10	70.6333	84.1023	.7253	.7878
B11	70.8000	104.0276	-.2510	.8447
B12	70.0000	92.6897	.3506	.8069
B13	70.4667	95.2920	.1324	.8169
B14	69.8333	95.8678	.1472	.8146
B15	70.7333	92.2713	.3673	.8062
B16	70.9333	83.6506	.6917	.7884
C17	71.6333	86.2402	.6559	.7924
C18	70.5667	92.7368	.4742	.8039
C19	70.4667	87.0851	.7378	.7916
C20	71.3667	93.4126	.2986	.8089
C21	70.3000	94.5621	.3203	.8085
C22	71.1667	91.3161	.4100	.8043
C23	70.8000	92.6483	.3831	.8058
C24	69.5333	99.7747	-.0963	.8233
C25	70.8000	86.7862	.7174	.7915
C26	70.2333	95.2195	.1289	.8174

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 26

Alpha = .8132

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	ปณิดา คอนงัน
วันเดือนปีเกิด	14 มีนาคม 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	99 หมู่ที่ 19 ตำบลกระสัง อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ 31160
ตำแหน่งหน้าที่	ผู้ช่วยเจ้าพนักงานธุรการ เทศบาลตำบลอุดมธรรม อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์
ประวัติการศึกษา	พ.ศ 2535 ประถมศึกษา โรงเรียนบ้านนากลาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ 2538 มัธยมศึกษา โรงเรียนธารทองพิทยาคม อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ 2541 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ 2543 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยเทคนิคบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ 2552 บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาการจัดการทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ 2555 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์